

Kuntaliiton
VERKKOJULKAISU

Sivistyksen suunta 2025

Kuntaliiton sivistyspoliittinen ohjelma

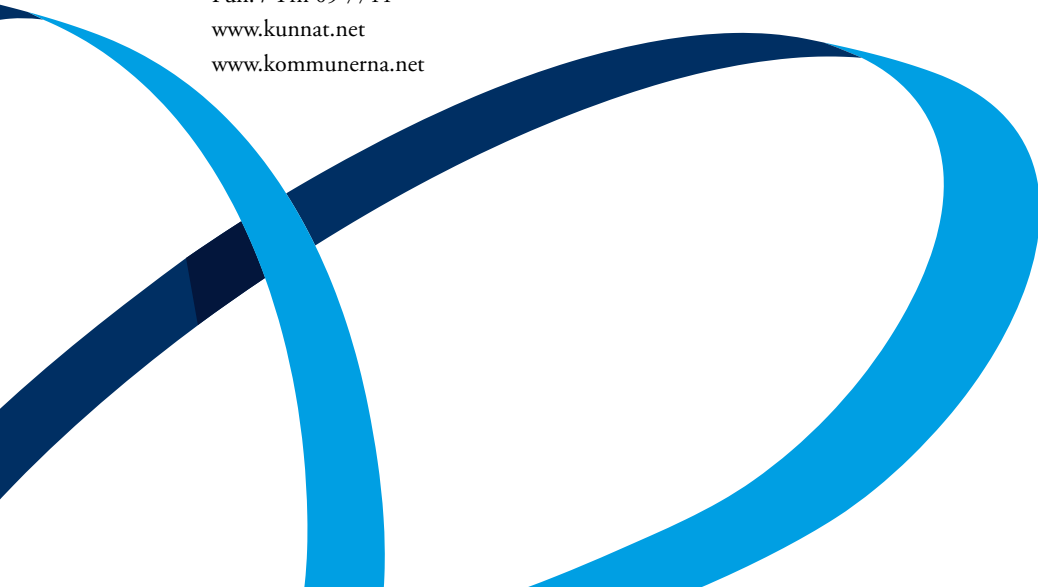
Riktlinjer för bildningen 2025

Kommunförbundets bildningspolitiska program

Suomen Kuntaliitto
Finlands Kommunförbund
Kuvitus/Bilder: Kari Nuutinen

ISBN 978-952-293-264-8 (nid. / häftad)
ISBN 978-952-293-265-5 (pdf)
© Suomen Kuntaliitto / Finlands Kommunförbund
Helsinki / Helsingfors 2015

Suomen Kuntaliitto
Finlands Kommunförbund
Toinen linja 14, 00530 Helsinki
Andra linjen 14, 00530 Helsingfors
Puh. / Tfn 09 7711
www.kunnat.net
www.kommunerna.net

Sisältö

Esipuhe	4
Johdanto	5
Elinikäinen oppiminen	8
Varhaiskasvatus	11
Esiopetus	13
Perusopetus	15
Nuorten perusopetuksen jälkeinen koulutus	20
Lukiokoulutus	21
Nuorten ammatillinen peruskoulutus	25
Ammattikorkeakoulutus	29
Aikuiskoulutus	31
Vapaa sivistystyö ja kansalaisopistot.....	35
Kirjasto- ja tietopalvelut	39
Kulttuuripalvelut	42
Liikunta	46
Nuorisotyö	49
Riktlinjer för bildningen 2025	53

Esipuhe

Sivistyksen suunta on Suomen Kuntaliiton sivistyspoliittinen ohjelma. Ohjelma-asiakirjassa linjataan Suomen Kuntaliiton keskeisiä tavoitteita koulutus- ja kulttuuripolitiikassa vuoteen 2025.

Kunnat varmistavat keskeiset koulutus- ja kulttuuripalvelut kuntalaisille. Lähtökohtana on, että kuntalaisten hyvinvointia tukevat ja ylläpitävät opetus- ja kulttuuripalvelut on mahdollista järjestää eri puolilla Suomea. Tavoitteen toteutumiseksi kunnat tarvitsevat riittävää toimivaltaa ja resursseja annettujen tehtävien hoitamiseksi.

Tavoitteena on, että olemassa olevia voimavaroja ja infrastruktuuria suunnataan hyvinvointiyhteiskunnan kehittämiseksi ja erityisesti kuntalaisten ennalta ehkäisevää hyvinvointia tukevaksi. Keskeisiä muutossignaaleja tunnistamalla vaikutetaan tuleviin kehityssuuntiin.

Opetus- ja kulttuuripalveluilla edistetään paikallista ja alueellista elinvoimaisuutta. Palvelujen järjestäminen ja tuottaminen väestöltään, olosuhteiltaan ja palvelutarpeiltaan erilaisissa kunnissa edellyttää yhteistyötä, ketteryyttä ja joustavuutta sekä uuden teknologian hyödyntämistä palveluissa eri tavoin.

Kulttuurinen monimuotoisuus ja kansainvälistyminen, yksilöllistymiskehys, väestörakenne, tietoteknologia ja digitalisaatio muokkaavat ihmisten arkea sekä koko yhteiskuntaa monin tavoin. Alueellinen omaleimaisuus korostuu entisestään.

Muuttuvassa yhteiskunnassa ihminen tarvitsee henkistä vahvuutta, juuriensa tuntemista, suvaitsevaisuutta sekä tervettä itsetuntoa. Alueellinen elinvoimaisuus tarvitsee osaamisperustan jatkuvaa ylläpitoa. Laaja-alainen sivistys ja riittävä koulutus ovat yksilön ja koko yhteiskunnan perusta. Sivistyspalveluihin panostaminen on kestävää investointia tulevaisuuteen.

Sivistyksen suunnan lisäksi Kuntaliitossa on valmisteltu muita toimialakohtaisia politiikka-asiakirjoja, joilla on keskinäisiä yhtymäkohtia toisiinsa ja tärkeä merkitys ihmisten hyvinvoinnin rakentumisessa.

Sivistyspoliittinen ohjelma Sivistyksen suunta on valmisteltu Kuntaliiton opetus- ja kulttuuriyksikössä. Kirjoittajina ovat Kuntaliiton opetus- ja kulttuuripalvelujen erityisasiantuntijat. Kuntaliiton hallitus on 4.12.2014 hyväksynyt politiikkaohjelman.

Johdanto

Kuntien opetus- ja kulttuuripalveluilla edistetään kuntien ja alueiden elinvoimaisuuden edellytyksiä ja ihmisten hyvinvointia. Sivistyspalveluilla tuetaan luovuutta, yhteisöllisyyttä ja laaja-alaista osaamispohjaa.

Kunta vastaa kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisestä

Kaikissa kunnissa toimivat hyvinvoinnin edistämisen rakenteet.

Kaikki kunnalliset toimialat (sosiaali- ja terveystyö, opetus-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut, tekniset ja ympäristöpalvelut ym.) sekä muut hyvinvoinnin edistämisen toimijat kunnan alueella suunnittelevat, toimeenpanevat ja arvioivat kunnan poikkitoiminnallista hyvinvointityötä. Eri toimialojen johtohenkilöt muodostavat hyvinvointityöryhmän. Kuntajohto vastaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä.

Kunnan johtamisen ja ohjauksen työkaluna toimii sähköinen hyvinvointikertomus. Hyvinvointikertomus tehdään kerran valtuustokaudessa sekä valtuustolle raportoidaan vuosittain kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä väestöryhmittäin sekä toteutetuista toimenpiteistä.

Väestö- ja koulutus rakenne muuttuu ja kuntien vastuu palvelujen rahoituksesta kasvaa

Suomen väestö kasvaa tulevinakin vuosina, mutta ikärakenteessa tapahtuu merkittäviä muutoksia. Väestö ikääntyy ja työikäisen väestön osuus laskee. Myös alle kouluikäisten osuus koko väestöstä laskee. Väestömuutosten vaikutus maan eri alueisiin on erilainen. Maahanmuutosta on tullut pysyvä, väestökasvua edistävä tekijä.

Väestön koulutustaso pysyy korkeana ja pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevien osuus laskee. Koulutuserot ikäluokkien välillä tasaantuvat kun koulutustason kasvun ennakoidaan vähitellen pysähtyvän.

Kunnat rahoittavat entistä enemmän kunnille säädetyistä lakisääteisistä tehtävistä. Kuntien talouskehitys vaihtelee, eikä valtionosuusrahoitus tasaa enää riittävästi kuntien taloudellisia eroja. Väestöllinen huoltosuhde lisää palvelujen kysyntää.

Koulutus- ja kulttuuripalvelut kuntien elinvoimaisuuden edistäjinä

Kunnan kestävä elinvoima perustuu jatkuvaan uudistumiskykyyn ja hyvinvoiviin kuntalaisiin. Elinvoimaisessa kunnassa on asukkaiden ja yritysten

tarpeita vastaavat koulutus- ja kulttuuripalvelut. Toimivat palvelut parantavat yleistä viihtyvyyttä alueella.

Koulutuspalvelut ylläpitävät väestön osaamistasoa ja mahdollistavat osaan työvoiman tarjonnan alueilla. Elinvoimaisessa kunnassa ja alueella on perusopetuksen jälkeinen koulutus jokaisen nuoren ulottuvilla lähi-, verkko- tai monimuoto-opetuksen keinoin.

Liikunta-, nuoriso-, kirjasto- ja kulttuuripalvelut tarjoavat mahdollisuuksia osallistua ja harrastaa omaehtoisesti. Kattavat kulttuuri- ja liikuntapalvelut ovat merkittäviä sairauksien ja sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisykeinoja ja hyvinvoinnin ylläpitäjiä.

Koulutus tukee kuntien työllisyyspolitiikkaa

Koulutus- ja kulttuuripalvelut tukevat kuntien ja alueiden työllisyyspolitiikkaa.

Koulutuspalvelut luovat pohjaa nuorten työllistymiselle. Työ- ja elinkeinoelämässä tarvittavat osaamistarpeet muuttuvat ja tarvitaan osaamisen jatkuvaa päivittämistä. Aikuiskoulutuksen avulla ammattitaitoa kehitetään muuttuviin työelämätarpeisiin.

Kulttuuri- ja liikuntapalveluilla tuetaan väestön työssä jaksamista. Lisääntyvä hyvinvointi tukee myös väestön työllistymismahdollisuuksia.

Älytekniologian merkitys kasvaa

Älypohjaisen teknologian sovellutukset ovat osa kuntalaisten työ- ja yksityiselämää sekä julkista palvelutarjontaa. Monilukutaitojen tarve kasvaa. Digitaalisatio ja verkkopohjaiset palvelut uudistavat palvelujen saavutettavuuteen liittyvää ajattelua sekä tavaroiden ja palvelujen logistiikkaa.

Palveluja viedään sinne, missä ihmiset liikkuvat ja asioivat. Lähipalveluajattelussa hyödynnetään kotiin tuotavia palvelumahdollisuuksia, sähköisiä palveluja sekä erilaisia toimitilavaihtoehtoja. Julkinen, yksityinen ja kansalaisyhteiskunta toimivat entistä enemmän toisiaan täydentäen.

Yksilölliset palvelutarpeet

Palveluja käyttävien monimuotoisuus lisääntyy ja palveluodotukset eriytyvät. Kuntalaiset haluavat vaikuttaa ja ottaa osaa heitä koskevien palvelujen kehittämiseen. Kuntien toimialarakenne on muutoksessa ja monituottajamallit sekä yhteistoiminta lisääntyvät.

Palvelutarpeiden yksilöllistytessä on haasteena huolehtia koulutuksellisesta tasa-arvosta koko maassa. Palvelujen järjestämisessä huomioidaan alueiden erilaisuus, kuten harva-asutus, pitkät etäisyydet, saaristoisuus ja kielelliset

olosuhteet.

Yksilöllistyminen tuottaa uudenlaisia vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden muotoja. Sosiaalisen median merkitys vaikuttamisen sekä tiedon jakamisen toimintatapana lisääntyy. Kunnat toimivat verkostoyhteiskunnassa, jossa niiden asema ei ole enää yhtä itsestään selvä kuin aiemmin.

Monikulttuurinen yhteiskunta

Yhteiskunta on monikulttuurinen ja kansainvälinen. Kieli- ja kulttuuritaustojen sekä elämäntyylien kirjo näkyy arjessa. Myös kuntatyöyhteisöt ovat monikulttuurisempia ja kuntapalveluissa tarvitaan monikulttuurista palveluosaamista. Kansainvälisyys vaikuttaa kansallisiin koulutusjärjestelmiin ja koulutukseen sen kaikilla tasoilla.

Sivistyspalveluilla edistetään yksilöiden tasa-arvoisia mahdollisuuksia toteuttaa itseään sekä tuetaan sukupuolten tasa-arvoa ja kuntalaisten yhdenvertaisuutta.

Opetus- ja kulttuuripalveluilla vahvistetaan kaikkien Suomessa asuvien perustaitoja ja yhteiskuntaan kotoutumista. Aikuiskoulutuksella tuetaan kotoutumista sekä ylläpidetään aikuisväestön kansalaistaitoja ja työelämässä tarvittavaa osaamistasoa.

Osaamisperusta rakentuu elinikäiselle oppimiselle

Elinikäisen oppimisen perusta luodaan jo varhaiskasvatuksessa. Koulutusjärjestelmä tarjoaa kouluttautumisen eri muotoja ja mahdollisuuksia yksilön elämän eri vaiheissa. Myös kuntalaisten arkioppiminen ja epävirallinen oppiminen lisääntyvät.

Elinikäinen oppiminen

Visio vuodelle 2025

Elinikäinen oppiminen nähdään sivistyksen, osaamisen ja tulevaisuuden rakentamisen edellytyksenä ja välttämättömänä yhteiskunnan kannalta työtehtävien ja ammattien muuttuessa. Elinikäisen oppimisen perusta luodaan jo varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Aikuisten kouluttautumisen eri muodot ovat monipuolisesti käytettävissä elinikäisen oppimisen välineinä.

Tätä Kuntaliitto tavoittelee

Koulutustarjonta vastaa sekä työelämässä tarvittavien taitojen uudistamiseen että eri-ikäisten ihmisten yksilöllisiin kehittymistarpeisiin. Tarjolla oleva koulutus edistää väestön osaamista, hyvinvointia, oppimisen iloa ja elämänlaatua. Omaehtoinen koulutus antaa keinoja selviytyä ympäristön muutoksissa.

Työurien pidentämisen tarve sekä elämän aikana muuttuvat työtehtävät ja työpaikat korostavat entistä enemmän aikuisiän koulutuksen ja elinikäisen oppimisen merkitystä. Koulutus on kaikilla koulutustasoilla ja -muodoissa monipuolista, korkeatasoista ja joustavasti toteutettua, niin että työssäkäyvienkin on mahdollista opiskella ja pitää tietonsa ja taitonsa ajan tasalla.

Eri koulutusasteiden oppilaitokset muodostavat toimivia verkostoja. Niissä huolehditaan kattavasta koulutustarjonnasta päällekkäisyyksiä välttäen. Perinteisen muodollisen koulutuksen rinnalla tunnustetaan työpaikoilla ja työtehtävissä tapahtuvan oppimisen merkitys. Elinikäinen oppiminen on paitsi koulutukseen osallistumista, myös kehittymistä työn ja arjen erilaisissa tilanteissa.

Kunnat huolehtivat asukkaidensa elinikäisestä oppimisesta yhtenä koulutuksen järjestäjänä ja oppilaitosten ylläpitäjinä.

Euroopan unionin koulutuspolitiikka huomioi kuntien päätäntävällän kansallisessa koulutuspolitiikassa ja turvaa paikallisen ja alueellisen koulutus-toiminnan väljyyden.

Näillä toimilla tavoitteisiin

1. Kuntaliitto tukee omilla toimillaan eri koulutusasteiden oppilaitosten välistä yhteistyötä ja verkostoitumista.
2. Kuntaliitto edistää elinikäisen oppimisen merkityksen näkyvyyttä yhteiskunnassa ja koulutuspolitiikassa.
3. Kuntaliitto painottaa sukupuolten tasa-arvoa ja kuntalaisten yhdenvertaisuutta elinikäisessä oppimisessa varhaiskasvatuksesta alkaen.
4. Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että EU:n politiikassa paikallisen ja alueellisen koulutustoiminnan edellyttämä väljyys on riittävää ja joustavaa kuntien päätäntävalta turvaten.
5. Kuntaliitto vaikuttaa aktiivisesti toimillaan siihen, että jäykistä koulutusrakenteista siirrytään modulaarisiin opintoihin, joissa suoritetaan tutkinnon osia osaamisen täydentämiseksi. Edistämme koulutusaikojen lyhentämistä.
6. Kuntaliitto toimii maakuntien liittojen ennakkoinnin tukena ja osallistuu valtakunnalliseen koulutustarpeen ennakkointiin, jotta alueiden tarpeita ja näkemyksiä otetaan huomioon valtakunnallisessa päätöksenteossa.

Varhaiskasvatus

Visio vuodelle 2025

Varhaiskasvatuspalvelun järjestämisestä vastaa kunta ja sitä järjestetään joustavasti ja monipuolisesti. Toiminta on monipuolista ja lasten liikkumiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen on osa normaalia varhaiskasvatusta.

Tätä Kuntaliitto tavoittelee

Kaikilla lapsilla tulee olla oikeus varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet saavutetaan säännöllisesti toimintaan osallistumalla. Varhaiskasvatus on lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostama kokonaisuus (educare).

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus tekevät kiinteää yhteistyötä kaikilla eri toiminnan tasoilla, mikä turvaa lapsen turvalliset siirtymät ja tiedon kulun. Esiopetus on osa varhaiskasvatusta sekä perusopetusta.

Varhaiskasvatuksessa huomioidaan eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset. Suomen ja ruotsin kielen oppimista tuetaan ja lapset pyritään saamaan palvelun piiriin viimeistään neljä-viisivuotiaina, mikä tukee myös kotoutumista ja osallistumista myöhemmin esiopetukseen ja siirtymistä kouluun normaaliopetuksen pariin. Lapsen oman kielen ja kulttuurin ylläpitämisessä on lapsen perheellä keskeinen tehtävä.

Lasten varhaiskasvatus järjestetään monipuolisesti ja moniammatillisesti. Huoltajille mahdollistetaan joustava työn tai opiskelun yhdistäminen lapsen saadessa hyvää varhaiskasvatusta. Palvelu voidaan järjestää varhaiskasvatusta antavassa erillisessä toimipisteessä, pienryhmässä perhepäivähoidossa tai muulla paikallisesti tarkoituksenmukaisella lapsen kasvua ja kehitystä tukevalta tavalla.

Varhaiskasvatuspalvelun järjestämisestä vastaa kunta. Kunnat mahdollistavat tarpeen mukaan monipuolisen eri pedagogisten suuntausten ja erikielisen varhaiskasvatuksen yhteistyössä yksityisten toimijoiden kanssa. Huoltajien valinnanmahdollisuuksia voidaan tukea erilaisin kunnan päätettävissä olevin tukimuodoin.

Varhaiskasvatuksessa toteutetaan lainsäädännössä määriteltyjä tavoitteita ja sisältöjä. Keskeisenä periaatteena on yhteistyö sekä huoltajien että muiden lapsen elämään vaikuttavien tahojen kanssa. Toiminnan toteuttamiseksi parhaalla mahdollisella tavalla, on kunnilla oltava riittävästi toimivaltaa ratkaista varhaiskasvatuspalvelun toteuttamisesta paikallisella tasolla.

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on huoltajien päätettävissä, eikä huoltajien tulotaso vaikuta palvelun saamiseen. Huoltajilla on edelleen ensisijainen kasvatusvastuu lapsistaan ja hyvä varhaiskasvatuspalvelu tukee perheitä näiden kasvatustehtävässä.

Palvelusta peritään huoltajien tulotasoon ja palvelun laajuuteen suhteutettu maksu. Varhaiskasvatuspalvelun tehtäviin on saatavissa koulutettua henkilöstöä. Koulutus on monipuolista ja huomioi sekä pedagogiset, kasvatukselliset että hoidolliset osaamistarpeet.

Lasten hyvinvointi ja lapsen edun mukainen varhaiskasvatus on suomalaisen yhteiskunnan tärkeä painopistealue. Lapsiperheiden asemaan panostetaan niin taloudellisesti kuin muidenkin tukitoimien avulla. Kehittymistä tarvitaan yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla.

Näillä toimilla tavoitteisiin

1. Kuntaliitto vaikuttaa lainsäädäntötyöhön siten, että säädökset ovat tavoitteellisia ja jättävät riittävästi toimivaltaa kunnille järjestää paikallisesti tarkoituksenmukaista ja laadukasta varhaiskasvatusta.
2. Kuntaliitto on mukana kehittämässä monipuolisia mahdollisuuksia yhdessä kuntien kanssa organisoida ja toteuttaa varhaiskasvatus-, esi- ja perusopetuspalveluita.
3. Varhaiskasvatuspalveluja kehitetään lapsen edun mukaisesti monipuoliseksi ja joustaviksi pedagogiset, hoidolliset sekä perheen tarpeet huomioiden.
4. Kuntaliitto kannattaa sitä, että kaikilla lapsilla on oikeus varhaiskasvatukseen ja palvelua järjestetään joustavasti työelämän muutokset huomioiden.
5. Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että kehitetään joustavia ratkaisuja maksujen ja maksukäytännön järjeistämiseksi.
6. Kuntaliitto tukee kuntia monipuolisen varhaiskasvatuspalvelutoiminnan kehittämässä korostaen vanhempien roolia kasvatustyössä. Kunnan oma varhaiskasvatuspalvelu tukee perheitä lasten kasvatustehtävässä ja palvelussa voidaan joustavasti huomioida yksilöiden erilaiset tilanteet ja palvelutarpeet.

Esiopetus

Visio vuodelle 2025

Esiopetus toimii osana varhaiskasvatusta ja perusopetusta. Esiopetus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen ja saumattoman kokonaisuuden osana lapsen elinikäisen oppimisen ketjua. Esiopetuksen päätyä lapsella on hyvät valmiudet koulunkäynnin aloittamiseen.

Tätä Kuntaliitto tavoittelee

Kunnat vastaavat esiopetuksen järjestämisestä ja osoittavat esiopetuspaikan jokaiselle esiopetusikäiselle lapselle. Kaikki esiopetusikäiset lapset osallistuvat esiopetukseen. Kunta voi järjestää esiopetusta koulussa, päiväkodissa tai muussa soveltuvassa paikassa. Esiopetus on maksutonta.

Esiopetuksessa lapsille taataan tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen ja koulun aloittamiseen. Esiopetuksessa tasoitetaan lasten erilaisia valmiuksia aloittaa koulunkäynti. Esiopetus ennaltaehkäisee syrjäytymistä. Esiopetuksessa lapsia innostetaan oppimaan uusia asioita oman kiinnostuksensa mukaisesti leikin ja toiminnan kautta.

Esiopetus edistää lasten yhdenvertaisia mahdollisuuksia saada valmiuksia tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen. Esiopetuksessa painopiste on tieto- ja viestintäteknologiaan tutustumisessa ja leikinomaisessa työskentelyssä. Lapset saavat kokeilla erilaisia digitaalisia välineitä, pelejä ja oppimista tukevia menetelmiä.

Esiopetus on keskeinen osa maahanmuuttajien ja vieraskielisten kotouttamista. Lasten erilaiset kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin kasvua vahvistetaan monipuolisesti ja tuetaan monikielisyyttä sekä opetetaan lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja.

Opetuksen järjestäjä luo yhtenäiset yhteistyön ja tiedonsiirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen esiopetuksesta kouluun tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja kehitystä tukevalla tavalla.

Esiopetuksen ja tulevan peruskoulun välillä tehdään kiinteää yhteistyötä. Myös perheet tutustuvat peruskoulun toimintaan ennen koulun alkua ja perheille annetaan tietoa aamu- ja iltapäivätoiminnasta sekä muusta kerhotoiminnasta.

Näillä toimilla tavoitteisiin

1. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että kaikki lapset osallistuvat esiopetukseen. Laadukas ja yhtenäinen esiopetus toteutuu yhdenvertaisesti koko maassa.
2. Kuntaliiton tavoitteena on, että esiopetus tukee varhaiskasvatuksesta alkavaa koko elinikäisen oppimisen polkua ja tasoittaa lasten sosiaalisia vuorovaikutustaitoja sekä tiedollisia ja taidollisia eroja. Opetus tapahtuu yhteistyössä kotien kanssa.
3. Kuntaliitto pitää ensiarvoisen tärkeänä, että esiopetus on keskeinen osa maahanmuuttajien ja vieraskielisten kotouttamista. Jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin kasvua vahvistetaan monipuolisesti ja tuetaan monikielisyttä sekä opetetaan lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja.
4. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että tieto- ja viestintäteknologia on osa esiopetuksen työtapoja ja opetusmenetelmiä. Esiopetuksessa painopiste on tieto- ja viestintäteknologiaan tutustumisessa ja leikinomaisessa työskentelyssä.
5. Kuntaliiton tavoitteena on, että esiopetuksen ja koulujen välillä tehdään tavoitteellista yhteistyötä lasten hyvinvoinnin sekä elinikäisen oppimisen jatkumon, yhtenäisyyden ja laadun varmistamiseksi.

Perusopetus

Visio vuodelle 2025

Perusopetuksen keskeisinä tehtävinä ovat oppimisen ja oppilaan hyvinvoinnin edistäminen. Opetuksessa käytetään digitaalisia, avoimia oppimisympäristöjä. Perusopetuslain kokonaisuudistus on toteutettu. Oppiainejakoisesta opetuksesta on siirrytty ilmiöpohjaiseen kokonaisuopetukseen.

Tätä Kuntaliitto tavoittelee

Julkinen rahoitus kohdennetaan yhden laadukkaan, kuntaperusteisen koulutusjärjestelmän ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Kunnat tuottavat korkeatasoisia opetus- ja kasvatuspalveluja, joihin kuntalaiset ovat tyytyväisiä. Koulujen väliset erot ovat pieniä ja koulutuksellinen tasa-arvo toteutuu koko maassa. Julkisen peruskoulujärjestelmän rinnalle ei muodostu vahvaa yksityistä koulujärjestelmää.

Lähtökohtana oppilaiden hyvinvointi

Perusopetuksen keskeisenä tehtävänä on oppimisen ohella oppilaan hyvinvoinnin edistäminen. Perusopetuksen ensisijaisena tavoitteena on tukea lasten ja nuorten hyvinvointia ja tukea oppilaan kasvua ihmisenä.

Lasten erilaiset kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan perusopetuksessa huomioon. Jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin kasvua vahvistetaan monipuolisesti, tuetaan monikielisyyttä sekä opetetaan lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Tuetaan laaja-alaisesti suomen- ja ruotsinkielisten oppilaiden kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä vahvistetaan tätä kautta oppilaiden itsetuntoa ja hyvinvointia.

Vanhemmilla on päävastuu lastensa kasvatuksesta. Johtuen vanhempien erilaisista mahdollisuuksista tukea lastensa kasvatusta ja koulunkäyntiä, kouluilla on yhä keskeisempi rooli oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi eri hallintokunnat tekevät tiivistä yhteistyötä. Sosiaalitoimi ja koulut tukevat yhteistyössä perheitä ongelmatilanteiden ratkaisemisessa.

Tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään häiriintyneiden lasten ja nuorten tukemisessa kouluilla on käytössä vakiintuneet toimintatavat, joita sosiaali- ja terveystoimen järjestämät palvelut täydentävät.

Psykososiaalista hoitoa antavien yksiköiden ja koulujen välillä tehdään

tiivistä yhteistyötä lasten ja nuorten pahoinvointikierteen katkaisemiseksi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Avoimet digitaaliset oppimisympäristöt

Oppimiskäsitykset korostavat oppimisen sosiaalista luonnetta. Avoimet, digitaaliset oppimisympäristöt tukevat laajasti yhteisöllistä oppimista, yhdessä tekemistä sekä ongelma-kesteisten työtapojen käyttöä.

Työtavoissa ja opetusmenetelmissä siirrytään enenevässä määrin avoimiin, digitaalisiin oppimisympäristöihin, jotka mahdollistavat sosiaalisen kanssakäymisen oppimistilanteissa. Pelimuotoiset oppimisalustat toimivat motivaation välineenä ja tukevat oppilaiden yksilöllisiä oppimistarpeita ja erilaista oppimista.

Avoimissa oppimisympäristöissä oleellista on tiedon jakaminen muiden kanssa. Digitaaliset oppimisympäristöt mahdollistavat reaaliaikaisen yhteydenpidon eri toimijoiden välillä ja tuovat asiantuntijuutta osaksi omaa oppimista.

Digitaalisissa oppimisympäristöissä hyödynnetään sosiaalista mediaa, jolloin jokaisella oppilaalla on mahdollisuus olla aktiivinen sisällöntuottaja ja tiedon vastaanottaja.

Oppilaat suorittavat osan opetussuunnitelman mukaisista oppisisällöistä ajasta ja paikasta riippumatta verkossa. Koulut käyttävät yhteistä valtakunnallista pilvipalvelua, josta löytyvät opetussuunnitelman perusteiden mukaiset oppisisällöt ja digitaaliset oppimisympäristöt. Suoritetut opinnot tallentuvat sähköiseen opintorekisteriin ja ne hyväksi luetaan oppilaan opintosuorituksina.

Käynnistetään perusopetuslain kokonaisuudistus

Seuraavan hallituskauden aikana käynnistetään perusopetuslain kokonaisuudistuksen valmistelu. Eduskunta säätää yleiset raamit ja tavoitteet koulutukselle. Opetuksen järjestäjä päättää väljien reunaehtojen puitteissa perusopetuksen toteuttamisesta.

Vahvempaan kunnalliseen päätäntävaltaan perustuvassa perusopetuksessa opetusta voidaan toteuttaa oppilaslähtöisemmin, lisätä oppilaiden motivaatiota ja koulun kiinnostavuutta nuorten keskuudessa sekä parantaa oppimistuloksia. Tätä kautta voidaan myös paremmin reagoida oppimistarpeissa tapahtuviin muutoksiin.

Perusopetuksen säädöspohjan uudistamisen yhteydessä luovutaan oppiainejakoisesta perusopetuksesta ja siirrytään ilmiöpohjaiseen kokonaisopetukseen. Tältä pohjalta uudistetaan opettajankoulutusta ja opettajan toimenkuvaa.

Perusopetuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä selvitetään, onko luokanopettaja- ja aineenopettajajärjestelmän nivelkohta nykyisessä peruskoulussa oikeassa kohdassa vai ulotetaanko luokanopettajajärjestelmä pidemmälle yläkoulun puolelle.

Kaikille yhteinen peruskoulu

Kouluverkkojen rakennetta kehitetään niin, että kaikki vuosiluokat 0–9 ovat paikalliset mahdollisuudet ja tarpeet huomioiden enenevässä määrin fyysisesti yhdessä. Se luo oppilaalle turvallisemman kasvuympäristön koko esi- ja peruskoulun ajaksi ja eheyttää oppilaan koulunkäyntiä sekä poistaa nivelvaiheen ala- ja yläkoulun väliltä.

Opettajankoulutusta kehitetään siten, että se tukee kaikille yhteisen peruskoulun toteuttamista. Opettajakoulutus antaa nykyistä laaja-alaisemman kelpoisuuden opettaa joustavasti eri kouluasteilla.

Kaikille yhteinen peruskoulu nähdään toimintakeskustyyppisenä ratkaisuna, joka tarjoaa lapsille ja nuorille opetuspalvelujen lisäksi oppilashuollon palveluja ja varhaiskasvatuksen sekä nuoriso- ja kirjastotoimen palveluja. Aamu- ja iltapäivätoiminta sekä monipuolinen kerhotoiminta ovat osa tätä kokonaisuutta. Näin voidaan kokonaisvaltaisemmin huolehtia lapsen ja nuoren hyvinvoinnista.

Kaikille yhteisessä peruskoulussa luokanopettajien ja aineenopettajien yhteistyö tiivistyy luonnostaan. Mahdollisuus käyttää opettajia joustavasti eri vuosiluokilla parantaa opetuspalvelujen laatua ja opettajien osaamisen hyödyntämistä. Kaikille yhteinen peruskoulu edistää opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista ja eheyttää koulun toimintakulttuuria.

Kaikille yhteisessä peruskoulussa katsotaan laajemmasta näkökulmasta koulun johtamista, opettajuutta, henkilökunnan osaamista ja oppimisympäristöjä. Se tukee paremmin perusopetuksen kokonaisvaltaisempaa kehittämistä ja toiminnan tehostamista. Kaikille yhteinen peruskoulu lisää pedagogista osaamista ja edistää uusien toimintamallien ja opetusjärjestelyjen käyttöönottoa.

Kaikille yhteisen peruskoulun merkitys korostuu niillä alueilla, joissa oppilasmäärät vähenevät. Haja-asutusalueilla yhtenäiskoulu turvaa parhaiten perusopetuspalvelujen säilymisen lähipalveluna. Uusilla asuinalueilla yhtenäiskouluratkaisut nähdään ensisijaisena vaihtoehtona perusopetuspalveluja suunniteltaessa.

Näillä toimilla tavoitteisiin

1. Kuntaliitto pitää perusopetuksen keskeisenä tehtävänä oppimisen ohella oppilaan hyvinvoinnin edistämistä. Perusopetuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja tukea oppilaan kasvua ihmisenä.
2. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että perusopetuksessa siirrytään käyttämään digitaalisia, avoimia oppimisympäristöjä, joka mahdollistavat sosiaalisen kanssakäymisen oppimistilanteissa, tukevat oppilaiden yksilöllisiä oppimistarpeita ja erilaista oppimista sekä lisäävät opiskelumotivaatiota.
3. Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että oppimisessa hyödynnetään laaja-alaisesti sosiaalisen median suomia mahdollisuuksia, jolloin jokaisella oppilaalla on mahdollisuus olla aktiivinen sisällöntuottaja ja tiedon vastaanottaja.
4. Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että peruskoulussa jokaisella oppilaalla on aito mahdollisuus suorittaa osa opinnoistaan etä- ja verkko-opetuksena ajasta ja paikasta riippumatta keskitetyn valtakunnallisen pilvipalvelun kautta.
5. Kouluverkkojen rakennetta kehitetään paikallisista lähtökohdista ja tarpeista lähtien, siten että kaikki vuosiluokat 0–9 ovat enenevässä määrin fyysisesti yhdessä. Kaikille yhteinen peruskoulu eheyttää oppilaan koulunkäyntiä ja poistaa nivelvaiheen ala- ja yläkoulun väliltä.
6. Kuntaliiton tavoitteena on, että seuraavan hallituskauden aikana käynnistetään perusopetuslain kokonaisuudistuksen valmistelu. Eduskunta säätää yleiset raamit ja tavoitteet koulutukselle. Opetuksen järjestäjä päättää väljen reunaehtojen puitteissa perusopetuksen toteuttamisesta.

Nuorten perusopetuksen jälkeinen koulutus

Tätä Kuntaliitto tavoittelee

Jokainen perusopetuksen päättävä nuori jatkaa opintojaan toisella asteella ja suorittaa siellä tutkinnon. Tavoitteena on, että puolet ikäluokasta jatkaa lukiossa ja puolet ammatillisessa peruskoulutuksessa.

Kunnat vastaavat 6–18-vuotiaiden lasten ja nuorten esi- ja perusopetuksen lisäksi lukiokoulutuksesta ja ammatillisesta peruskoulutuksesta yksin tai yhdessä toisten kuntien kanssa. Koulutuksen tuottajana voi toimia myös yksityinen taho.

Oppiminen ja osaamisen kehittyminen nähdään jatkumona. Se toteutuu varhaiskasvatuksesta perusopetuksen kautta toiselle asteelle ja jatkuu aina korkea-asteelle saakka.

Perusopetuksessa suoritettua lukiokoulutuksen tai ammatillisen peruskoulutuksen opinnot luetaan hyväksi myöhemmin toisen asteen opinnoissa.

Lukiokoulutusta ja ammatillista peruskoulutusta kehitetään sisällöllisesti omina koulutusmuotoinaan, jotta molempien opetuksen ja oppimisen korkea laatu turvataan. Kummallakin koulutusmuodolla on oma tehtävänsä ja lainsäädäntönsä. Yleinen jatko-opintokelpoisuus yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin on saavutettavissa sekä lukiokoulutuksen että ammatillisen väylän kautta.

Mikäli nuorella ei ole valmiuksia suoraan peruskoulun jälkeen siirtyä lukiokoulutukseen tai ammatilliseen peruskoulutukseen, hänet ohjataan sellaiseen koulutustoimintaan, missä hän saa riittävät valmiudet siirtyä ja aloittaa toisen asteen koulutuksessa.

Kunnat kehittävät ja rationalisoivat lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen koulutusverkkoa alueellisten koulutus- ja elinkeinopoliittisten linjausten ja kehittämisstrategioiden pohjalta. Samalla ennakoidaan myös tulevaisuuden koulutustarpeita niin alueellisesti kuin kansallisestikin.

Riittävän vahva kunta sekä tiivis alueellinen yhteistyö turvaavat edellytykset lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestämiselle. Lukio-koulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen järjestämiselle, ylläpidolle ja yhteistyölle on erilaisia toteuttamistapoja. Organisoitintapaan vaikuttavat paikalliset ja alueelliset tarpeet ja mahdollisuudet. Päätökset tehdään kunnissa.

Lukiokoulutus

Visio vuodelle 2025

Lukiokoulutus on vetovoimainen ja laadukas toisen asteen yleissivistävä koulutusmuoto. Lukiokoulutus on koko maassa kuntalaisten saatavilla. Kunnat kantavat vastuun lukiokoulutuksesta. Lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittaminen tuottaa lukiotutkinnon. Lukion ylioppilaalla on vahva perusta jatko-opintoihin erityisesti yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa.

Tätä Kuntaliitto tavoittelee

Koulutuksella on suuri merkitys maamme korkealle osaamiselle ja kilpailukyvyllä. Perusta tälle osaamiselle luodaan osaltaan lukiossa, joka tarjoaa hyvät akateemiset valmiudet korkea-asteen opintoihin.

Kunnat kantavat vastuun lukiokoulutuksesta. Elinvoimaisilla kunnilla ja kuntien yhteistyöllä huolehditaan asukkaiden mahdollisuuksista saada lukiokoulutusta omassa kunnassa tai lähialueella.

Lukiokoulutuksen vahva vetovoima perustuu korkeaan laatuun ja monipuoliseen kurssitarjontaan. Lukioiden ulkoiset ja sisäiset puitteet vastaavat uusien oppimisympäristöjen vaatimuksiin. Lukiokoulutuksen digitalisaatioon ja pedagogiseen kehittämiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Lukiokoulutus on vahvasti kansainvälistä. Lukiot toimivat tärkeinä sillanrakentajina kansainväliseen toimintaan. Yhteistyötä toteutetaan sekä tieto- ja viestintätekniikan avulla että opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuutta lisäämällä.

Lukiokoulutuksessa hyödynnetään ja kiinnitetään huomiota monikulttuurisuuteen myös oppilaitosten sisällä.

Lukio laadukas yleissivistävä koulutus

Lukion pääasiallisena tehtävänä on antaa opiskelijoille laadukas yleissivistävä koulutus. Tämä tarkoittaa laaja-alaista tietojen, taitojen ja valmiuksien hallintaa sekä halua kehittää niitä läpi elämän omiin oppimisen mahdollisuuksiin uskoen. Ylioppilastutkinto kehittyy linjassa lukiokoulutuksen kanssa.

Laadukas lukio edellyttää, että lukiokoulutuksessa on riittävää joustavuutta tutkinnon suorittamiseen niin ajallisesti kuin sisällöllisesti, jotta erilaisten ja eritaustaisten opiskelijoiden tarpeet huomioidaan. Maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita kannustetaan lukiokoulutukseen. Opiskelija voi suorittaa opin-

toja oman lukionsa tarjonnan lisäksi muiden oppilaitosten, niin ammatillisten kuin korkea-asteen, opiskelutarjontaa hyödyntäen lähiopetuksen lisäksi tieto- ja viestintätekniiikan avulla. Yhteistyötä elinkeino- ja työelämän kanssa on lisätty nykyisestä. Lukiot voivat näin erikoistua hyödyntämällä alueellisia erityisvahvuuksia. Eri tavoin hankittua osaamista tunnustetaan ja tunnustetaan. Opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksia on lisätty ja opiskelijajakunan roolia vahvistettu.

Lukion opettajien ja rehtoreiden ammatit koetaan houkuttelevina, ja kelpoisten opettajien saanti on turvattu. Rehtorit omaavat vahvan kuntaperusteisen ja henkilöstöhallinnon sekä muutosjohtamisen taidot. Opetushenkilöstön ammatillista ja pedagogista osaamista kehitetään elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaisesti.

Lukiotutkinto ja lukion ylioppilas

Nykyään osa lukion suorittaneista jää useaksikin vuodeksi hakemaan koulutuspaikkaa. Lukiokoulutuksen suorittaneiden koulutukseen pääsyyn tulee kiinnittää erityistä huomiota. Ne lukiokoulutuksen suorittaneet, jotka eivät suoraan jatka opintojaan, työllistyvät hyvin. Tämä koetaan ongelmana, koska nämä työelämäjaksot katsotaan heidän kohdallansa työuria lyhentäviksi välivuosiksi, koska he eivät ole suorittaneet mitään työelämään kelpoisuutta antavaa tutkintoa. Lukiokoulutus antaa kuitenkin hyvät työelämävalmiudet.

Kuntaliitto esittää, että koulutusta kehitetään niin, että vuonna 2025 meillä on tasa-arvoinen toinen aste. Lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittaneelle luodaan oma toisen asteen tutkinto, joka on yleissivistävä laaja-alainen toisen asteen tutkinto vastaavasti kuin ammatillinen perustutkinto. Lukiotutkinto antaa kelpoisuuden ja valmiudet erilaisiin työtehtäviin, mikä vähentää nuorten ammatillisen syrjäytymisen riskejä sekä lisää lukiokoulutuksen vetovoimaisuutta.

Lukiotutkinnon suorittaneesta käytetään nimitystä lukion ylioppilas. Lukiotutkinnon suorittamisen jälkeen lukion ylioppilas voi hakeutua ensisijaisesti yliopisto- ja ammattikorkeakoulutukseen mutta myös aikuisten ammatilliseen koulutukseen tai oppisopimuskoulutukseen tai siirtyä suoraan työelämään.

Lukiokoulutusta organisoidaan alueilla eri tavoin

Lukioverkkoa kehitetään järjestämällä koulutusta paikallisten ja alueellisten koulutusstrategioiden pohjalta tarkoituksenmukaisesti. Koulutukselle ei ole vain yhtä järjestämismallia ja lukion tai lukiotoimipisteen kokoa, koska alueelliset erot ovat suuret. Kunnat järjestävät lukiokoulutuksen ja organisoivat sen joko itse tai verkostoituen yli kuntarajojen. Koulutuksen järjestämisessä tulee ottaa huomioon lukiokoulutuksen yhteys perusopetuksen aineopetuk-

seen. Tieto- ja viestintäteknologisten ratkaisujen kehittämiseen panostetaan.

Harvaan asutuilla alueilla huomioidaan lukiodien tai lukiotoimipisteiden ja perusopetuksen vahvat riippuvuussuhteet. Yhteiset aineenopettajat, tilat ja välineet ovat tärkeitä tekijöitä laadukkaaseen opetuksen jatkuvuuden takaamiseksi.

Opintojen ohjaus kuuluu kaikille opettajille

Opintojen valinnaisuus ja joustavuus vaativat riittävää opintojen ohjausta, jotta nykyistä tarkoituksenmukaisemmat valinnat opiskelijoiden jatko-opintoja ajatellen mahdollistetaan ja opiskeluaikat lukiossa eivät turhaan pitene. Toisen asteen opinto-ohjaajat ovat nykyistä tiiviimmässä yhteistyössä keskenään ja perusopetuksen kanssa kuten myös korkeakoulujen ja työelämän kanssa.

Lukion koko opetushenkilöstö tukee opiskelijaa niin, että hän osaa opiskella tavoitteellisesti ja ottaa vastuuta omasta työskentelystään sekä oppii oppimaan. Opiskelijoiden kuten koko oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista ja jaksamisesta huolehditaan. Opiskelijahuoltopalvelut ja opiskelun erityinen tuki suunnitellaan alueellisten olosuhteiden ja mahdollisuuksien pohjalta kunnissa tai kuntien yhteistyönä koordinoitusti.

Ohjaus- ja rahoitusjärjestelmä

Kunnilla on päätäntävalta järjestämästään lukiokoulutuksesta. Lukiokoulutukselle asetetut tavoitteet sekä niiden seuranta, arviointi ja ohjaus näkyvät kuntien strategisissa kehittämissuunnitelmissa.

Kunnat ja valtio rahoittavat lukiokoulutuksen. Lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmä mahdollistaa toimintalainsäädännössä asetettujen koulutuksen keskeisten tavoitteiden mukaisen lukiokoulutuksen järjestämisen. Rahoitusperusteissa otetaan huomioon lukiodien erilaiset toimintaympäristöt.

Kunnat vastaavat lukiokoulutuksen järjestäjinä ja työnantajina henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä ja rahoittamisesta. Valtio huolehtii koulutuspoliittisten uudistusten vaatimasta opetustoimen henkilöstön täydennyskoulutuksesta.

Näillä toimilla tavoitteisiin

1. Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että käynnistetään valtakunnallinen kehittämissuunnitelma, jonka tavoitteena on uudistaa lukiokoulutus vetovoimaiseksi, tulevaisuuden haasteisiin vastaavaksi koulutukseksi.
2. Kuntaliitto edistää rahoitusjärjestelmän muutosta siten, että se mahdollistaa toimintalainsäädännössä asetettujen tavoitteiden mukaisen koulutuksen järjestämisen.
3. Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että lukiokoulutuksen järjestämisluvallinsäädäntöä joustavoitetaan niin, että kunnat voivat päättää, yksin tai yhdessä, lukiokoulutuksen järjestämisestä ja sen järjestämismuodoista.

Nuorten ammatillinen peruskoulutus

Visio vuodelle 2025

Kuntaperusteinen nuorten ammatillinen peruskoulutus muodostaa saumattoman jatkumon perusopetukselle antaen nuorelle ammatillisen osaamisen perustiedot ja taidot sekä luomalla vankan pohjan elinikäiselle oppimiselle. Ammatillinen peruskoulutus toimii alueen työelämän aktiivisena uudistajana.

Tätä Kuntaliitto tavoittelee

Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on, että nuoret saavat perusopetuksen jälkeen vahvan työelämän tarpeita vastaavan ammatillisen perusosaamisen sekä jatko-opintokelpoisuuden. Lisäksi koulutus antaa valmiuksia kansainväliseen liikkuvuuteen. Ammatilliseen peruskoulutukseen sisältyvät myös luovuus, innovatiivisuus ja yrittäjäyys.

Ammatillisen peruskoulutuksen tuottamat tutkinnot vastaavat tulevaisuuden osaamistarpeisiin

Ammatilliset perustutkinnot muodostavat opetussuunnitelmallisen jatkumon perusopetukselle. Tutkinnot suunnitellaan vastaamaan työelämän eri alojen tulevaisuuden osaamistarpeiden perusteita. Nuori on perusopetuksen päättyessä 16-vuotias. Hänen tiedolliset ja taidolliset valmiutensa ja kypsyytensä ammatin opiskeluun tulee huomioida oppisisältöjen suunnittelussa ja oppimisen ohjaamisessa.

Ammatillista peruskoulutusta kehitetään nuoren uravalintaa ja työelämään siirtymistä tukevaksi. Ammatillisten perustutkintojen laajuus on rajattu. Tutkinnot muodostuvat alkuvaiheen koulutusalohtaisista tutkinnon osista, joissa nuori oppii koulutusalan perustiedot ja taidot. Opintojen edetessä opintoihin sisältyy yhä enemmän ammattialakohtaisia opintoja. Opintojen loppuvaihe suoritetaan pääsääntöisesti oppisopimuskoulutuksena, jolloin alakohtainen osaaminen syvenyy. Näin helpotetaan nuoren joustavaa siirtymistä työelämään. Nuori voi suorittaa ammatillisen perustutkinnon myös kokonaan oppisopimuskoulutuksena, mikäli se on nuorelle tarkoituksenmukaisin väylä ammattiin. Maahanmuuttajien kielellisiä valmiuksia tuetaan erityisesti ammattitaitojen oppimiseen integroituna.

Oppilaitosmuotoinen koulutus sisältää käytännön työtehtävien harjoittelua muun muassa oppilaitoksen työsaleissa, työpaikoissa kuin työpajoilla. Koulutukseen sisältyvät työssäoppimisjaksot toimivat myös loppuvaiheen oppisopimuskoulutuksen ennakkojaksona. Epävirallinen oppiminen ja arjessa oppiminen on tunnustettu ja tunnistettu.

Opiskelijat ovat opiskeluyhteisön aktiivisia jäseniä

Opiskelijat ja henkilöstö muodostavat opiskeluyhteisön, jossa opiskelijat ovat tasavertaisia ja aktiivisia toimijoita. Opiskelijoilla on aito mahdollisuus osallistua opiskeluyhteisön kehittämiseen. Vuorovaikutuskanavat on luotu opiskelijoiden elämänpiirin mukaiseksi.

Opettajan ammatti houkuttelee

Oppimisprosessin ohjaaminen korostuu opettajan työssä.

Ammatillisen koulutuksen opettajan ammatti koetaan houkuttelevana ja pätevien opettajien saanti on turvattu. Opettajien pätevyysäännökset mahdollistavat osaavan, pätevän ja tehtäväänsä sopivan opetushenkilöstön rekrytoinnin. Ammatillisten aineiden opettajat hallitsevat opettamansa alan käytännön työtehtävät ja käyvät riittävässä määrin työskentelemässä oman alansa työtehtävissä, jotta tuntevat alansa ajankohtaiset osaamistarpeet.

Ammatillisen koulutuksen opettajien pedagogisten opintojen opiskelupaikkoja on riittävästi. Opettajien ammatillista ja pedagogista osaamista kehitetään elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaisesti. Valtio kohdentaa riittävästi resursseja opettajien perus- ja täydennyskoulutukseen.

Rahoitusjärjestelmä turvaa ja kunnat ohjaavat

Kunnat ja valtio rahoittavat nuorten ammatillisen peruskoulutuksen.

Ohjausjärjestelmä turvaa osaltaan perusopetuksen päättävien nuorten pääsyn ammatilliseen peruskoulutukseen. Koulutuksen järjestäjiä kannustetaan opiskeluaikojen tarkoituksenmukaiseen lyhentämiseen.

Kunnat asettavat strategiset tavoitteet alueensa ammatilliselle koulutukselle. Ne seuraavat tavoitteiden toteutumista ja ohjaavat tarvittaessa niiden saavuttamiseen. Kunnat tunnistavat omat vastuunsa ja velvollisuutensa ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaatioiden omistajina sekä nuorten ammatillisen peruskoulutuksen rahoittajana.

Näillä toimilla tavoitteisiin

1. Kuntaliitto vaikuttaa aktiivisesti koulutusjärjestelmään, tutkintorakenteeseen sekä opetussuunnitelmien sisältöihin, jotta Kuntaliiton ammatillista koulutusta koskevat tavoitteet toteutuvat.
2. Kuntaliitto tukee kuntien roolin vahvistamista ammatillisen koulutuksen ohjauksessa ja päätöksenteossa. Kuntien omistajaohjaus on selkeää ja toimivaa.
3. Kuntaliitto edistää rahoitusjärjestelmän muutosta siten, että se tukee nuorten ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteiden toteuttamista.

Ammattikorkeakoulutus

Visio vuodelle 2025

Korkeakoulujen duaalimalli on toimiva ja työnjako korkeakoulusektoreiden välillä on selkeä. Koulutus ja tutkimus- sekä kehittämis- ja innovaatiotoiminta on korkeatasoista. Se vastaa alueiden ennakoituihin, muuttuviin tarpeisiin ja tukee niiden kehittymistä.

Kunnilla on omistajayhteisöinä merkittävä rooli korkeakoulutuksen kohdentamisessa ja tulevien koulutustarpeiden ennakoisessa. Kunnat pystyvät merkittävästi hyödyntämään omissa kehittämistoiminnoissaan korkeakouluysteistyötä.

Tätä Kuntaliitto tavoittelee

Korkeakoulujen koulutustarjonta ja tutkimustyö muodostavat kansallisesti toimivan, työelämän tarpeisiin vastaavan kokonaisuuden. Kuntien omistajaohjauksessa ammattikorkeakoulut tähtäävät yhteisesti suomalaisen yhteiskunnan ja alueiden kehittämiseen sekä kansainvälisen kilpailukyvyyn edistämiseen. Keskinäisen kilpailun sijaan toiminnassa korostuu avoimeen vuorovaikutukseen perustuva yhteistyö, tarkoituksenmukainen resursseista sopiminen ja mielekäs työnjako.

Opiskelija voi suorittaa opintonsa joustavasti ja hän saa asiantuntevaa, ajan tasalla olevaa opetusta ja ohjausta ammatillisen kehittymisensä rakentumiseksi. Opetuksessa hyödynnetään uusinta teknologiaa.

Suomeen siirtyneet opiskelijat ja ulkomaiset opettajat ovat arvokas voimavara, jota osataan käyttää monipuolisesti opetuksen kehittämiseen ja rikastamiseen monikulttuurisissa korkeakouluysteisöissä.

Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksella vastataan nopealiikkeisesti työelämässä tapahtuviin osaamistarpeiden muutoksiin. Joustavat, yksilölliset opintopolut ovat käytettävissä.

Ammattikorkeakoulujen toiminta pohjaa vahvoihin osaamisalueisiin ja työelämää uudistaviin monialaisiin, vanhat tutkintorajat ylittäviin kokonaisuuksiin. Ammattikorkeakouluista valmistuu osaavaa, palvelu- ja ammattirakenteita uudistavaa työvoimaa yritysten ja kuntien tarpeisiin.

Ammattikorkeakoulut ovat merkittäviä toimijoita omien alueidensa elinkeinoelämän ja julkisen sektorin toimialarakenteen muutoksessa. Kunnat asettavat ylläpitäjinä alueensa ammattikorkeakouluille koulutus- ja yhteiskuntapoliittisia ja aluekehitystä vahvistavia tavoitteita.

Kunnat ovat luoneet ammattikorkeakoulujen kanssa hankkeita ja tuotekehitystoimintaa, joissa kunnan prosesseja kehitetään tehokkaammiksi ja taloudellisimmiksi.

Näillä toimilla tavoitteisiin

1. Kuntaliitto ja kunnat vaikuttavat siihen, että korkea-asteen opintotarjontaa on riittävästi ja ammattikorkeakoulut kouluttavat aloittain ja alueittain oikein kohdennetusti kuntien ja muun elinkeinoelämän työvoimatarpeisiin.
2. Kuntaliitto vaikuttaa aktiivisesti toimijoiden välisten profiilien tarkentamiseen, päällekkäisyyksien poistamiseen ja toimintojen kehittämiseen toiminnan laadun ja vaikuttavuuden edistämiseksi.
3. Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että ammattikorkeakoulujen ylläpitojärjestelmä ja omistajaohjaus on selkeä ja toimiva.
4. Kuntaliitto edistää kuntien mahdollisuuksia hyödyntää ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Teemme tunnetuksi alueita tukevia ammattikorkeakoulujen hankkeita ja tuemme niitä omien verkostojemme toiminnan avulla.
5. Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että ammattikorkeakoulujen rahoituksen siirryttyä valtion vastuulle rahoituksen taso säilyy riittävänä kattaen ammattikorkeakoulujen kaikki tehtävät.

Aikuiskoulutus

Visio vuodelle 2025

Aikuiskoulutuksella on tärkeä rooli koulutuspolitiikassa ja elinikäisessä oppimisessa. Sen merkitys nähdään keskeisenä työssä jaksamisessa ja työurien pidentämisessä. Toiminnan rahoitus on riittävä ja vakaa. Aikuisväestöllä on runsaasti joustavia mahdollisuuksia ammattitaidon syventämiseen ja uusintamiseen. Ripeästi reagoivilla koulutuspalveluilla vastataan nopeasti muuttuviin työelämän osaamistarpeisiin. Tarjolla on erilaisia aikuisten kouluttautumismahdollisuuksia. Jokaisen yksilön kohdalla etsitään hänelle tarkoituksenmukaisin koulutusväylä.

Tätä Kuntaliitto tavoittelee

Aikuiskoulutus tarjoaa koulutusväylät heille, joilla ei ole toisen asteen tutkintoa tai jotka vaihtavat ammattia tai työtehtäviä. Aikuiskoulutuksella myös vahvistetaan työelämässä olevien aikuisten osaamista, taitojen päivittämistä ja urakiertoa sekä elinikäistä oppimista. Se on väylä koulutustason kohottamiseen myös aikuisiällä.

Aikuiskoulutus reagoi nopeasti ja joustavasti työelämässä tapahtuviin muutoksiin ja ihmisten koulutustarpeisiin. Aikuiskoulutuksessa tunnistetaan keskeisinä kohderyhminä ilman tutkintoja olevat, opintonsa keskeyttäneet ja ammattia vaihtavat, uudelleen kouluttautuvat sekä maahanmuuttajat. Aikuiskoulutuksen eri muodot ja väylät vastaavat tehokkaasti yksilöiden erilaisiin elämäntilanteisiin ja koulutustarpeisiin.

Koulutusjärjestelmä toimii tarkoituksenmukaisella tavalla välttäen päällekkäistä koulutusta. Aikuisille tarkoitettut koulutukset ovat oikean kohderyhmänsä, muun muassa jo tutkinnon suorittaneiden käytössä ja nuorille tarkoitettulla koulutuksella vastataan heidän koulutustarpeisiinsa.

Koulutuksesta voi vastata useampi taho yhdessä ja sitä voidaan koota verkostomaisesti, esimerkiksi usean työnantajan kautta. Rahoitusjärjestelmä toimii siten, että tutkintojen osien suorittaminen on oppilaitoksille tarkoituksenmukaista. Opetuksessa ja oppimisessa hyödynnetään digitaalisuutta. Kansalainen löytää sähköisestä sivistyskeskuksesta kaiken Suomessa tarjotun aikuiskoulutuksen ja siihen voi hakeutua verkkopalvelujen kautta.

Työikäisten osaamis pohjaa tukevan aikuiskoulutuksen ohella ikääntyville on tarjolla monipuolista aikuiskoulutustoimintaa, joilla tuetaan aktiivista vanhenemista ja edistetään hyvinvointia. Aikuiskoulutus ehkäisee syrjäyty-

mistä ja yksinäisyyttä antamalla tarvittavia tietoja ja taitoja eri elämäntilanteissa oleville aikuisille.

Henkilöstökoulutus on eräs aikuiskoulutuksen osa-alue, jonka rahoittamisesta useimmiten vastaa työnantaja ja se voi päätätä siihen osallistumisesta. Henkilöstökoulutuksella kuten muullakin aikuiskoulutuksella edistetään työurien jatkuvuutta ja ammatillista liikkuvuutta työmarkkinoilla. Henkilöstökoulutus on useimmiten lyhytkestoista täydennyskoulutusta työpaikalla tai oppilaitoksissa, mutta se voi olla myös tutkintoon johtavaa koulutusta (esim. ammatti- ja erikoisammattitutkinnot). Yliopistot ja ammattikorkeakoulut tarjoavat laajoja täydennyskoulutusohjelmia.

Yleissivistystä aikuiskoulutuksella: aikuisten perusopetus ja aikuisten lukiokoulutus

Aikuisten perusopetusta ja yleissivistävää aikuiskoulutusta tarjotaan pääosin aikuislukioissa, mutta myös monissa kansanopistoissa. Yleissivistävä aikuiskoulutus palvelee aikuisten sivistystarpeita ja tarjoaa mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi. Tärkeinä kohderyhminä ovat koulunsa keskeyttäneet tai alemman kuin peruskoulun oppimäärän suorittaneet maahanmuuttajat.

Opiskelijan opinto-ohjelma rakennetaan aikaisemman koulutuksen, mahdollisesti opintoja korvaavan työkokemuksen sekä opinnoille asetettujen tavoitteiden mukaan joustavasti ja yksilöllisesti.

Aikuislukiot ja lukioiden aikuislinjat toimivat opiskelupaikkoina tavoitteellisesta, yleissivistävästä opiskelusta kiinnostuneille ja tarvitseville aikuisille.

Ammatillista osaamista aikuiskoulutuksella

Ammatillinen aikuiskoulutus tarjoaa elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti aikuisille mahdollisuuden ammattitaidon hankkimiseen, laajentamiseen ja syventämiseen. Lisäksi se tarjoaa aikuisille mahdollisuuden alan vaihtoon elinkeinorakenteiden muuttuessa. Ammatillista aikuiskoulutusta suunnataan sekä vailla toisen asteen tutkintoa oleville nuorille aikuisille että jo ammattitaidon omaaville henkilöille. Vailla toisen asteen tutkintoa olevien nuorten koulutuksessa hyödynnetään Nuorten aikuisten osaamisohjelmassa saatuja kokemuksia siten, että se on jatkossa osa ammatillisen aikuiskoulutuksen kokonaisuutta.

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat tunnettuja ja niiden asema on vahvistunut. Niillä on selkeä arvostettu asema työntekijän ammattitaitovaatimuksia ja pätevyksiä määriteltäessä.

Ammatillinen aikuiskoulutus perustuu selvitettyyn ja monipuoliseen ennakointitietoon. Sen määrä vastaa kuntien ja alueiden työ- ja elinkeinoelämän tarpeita. Aikuiskoulutuksen mitoituksessa otetaan huomioon myös työpoliit-

tisen koulutuksen tarpeet.

Opiskelija voi koota tarpeitaan vastaavan tutkinnon erilaisista tutkinnon osista tai suorittaa pelkkiä tutkinnon osia. Jokaisen aikuisopiskelijan kohdalla etsitään yksilön ja yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisin ja tehokkain koulutusväylä.

Oppimisympäristöinä toimivat oppilaitoksen lisäksi esimerkiksi työpaikat, työpajat, vapaa-ajan tilat ja sosiaalinen media. Työpaikalla tapahtuvaa oppimista on parannettu ja monipuolistettu aikuistenkin ammatillisessa koulutuksessa.

Kuntaliiton tavoitteena on, että selvitetään ammatillisen aikuiskoulutuksen hallinnoinnin ja rahoituksen siirto opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle. Työpoliittinen koulutus toteutuisi jatkossa omaehtoisena opiskeluna siten, että TE-hallinto vastaa työttömyysetuuksien myöntämisestä.

Valtio kantaa rahoitusvastuun aikuisten ammatillisesta julkisrahoitteisesta koulutuksesta. Myös työnantajat huolehtivat henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä.

Oppisopimuskoulutus on laajasti käytössä erityisesti aikuisten ammatillisen koulutuksen järjestämisuotona. Oppisopimuskoulutus on tarkoituksenmukainen väylä niille lukiotutkinnon suorittaneille, jota haluavat suorittaa ammatillisen tutkinnon.

Myös maahanmuuttajat voivat hyödyntää oppisopimuskoulutusta, johon voidaan sisällyttää tehostettua suomen tai ruotsin kielen opiskelua.

Aikuiskoulutus korkeakouluissa

Työelämässä toimivat ihmiset käyttävät ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen avointa opintotarjontaa, erikoistavia opintoja sekä tutkintojen osia uudistaessaan osaamistaan. Korkeakoulujen opinnot palvelevat täydennys-, uudelleenopetus- ja henkilöstökoulutusväylinä. Avoimen korkeakoulun opinnot toimivat korkeakouluopintoihin hakeutuville väylänä, joka tukee opintoihin hakuvaihetta ja lyhentää hyväksi luettuna tulevaa opiskeluaikaa. Opetustoimen henkilöstökoulutus on osa korkeakoulujen koulutustarjontaa.

Alemman korkeakoulututkinnon suorittaneille ovat ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot (YAMK) vakiintuneet yksilöiden työurien edistämisessä ja eri alojen työpaikkojen kehittämisessä merkittäviksi aikuiskoulutusväyliksi. Ne toimivat joustavina, työelämän kehittämiseen räätälöityinä instrumentteina, joista hyötyvät sekä kuntien työpaikat että työn ohella opiskelevat aikuiset.

Näillä toimilla tavoitteisiin

1. Kuntaliitto toimii aikuiskoulutuksen aseman ja arvostuksen edistämiseksi koulutuspolitiikassa.
2. Kuntaliitto asettaa eri tahojen yhteistyössä tavoitteeksi vaikuttaa siihen, että rahoitusjärjestelmää kehitetään tukemaan joustavaa aikuiskoulutuksen järjestämistä ja organisointia.
3. Kunnat vastaavat työnantajina henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä ja rahoittamisesta aikuiskoulutuksen keinoin. Valtio huolehtii koulutuspoliittisten uudistusten vaatimasta opetustoimen henkilöstön täydennyskoulutuksesta.

Vapaa sivistystyö ja kansalaisopistot

Visio vuodelle 2025

Kuntien järjestämät vapaan sivistystyön palvelut vastaavat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin. Ne tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle, yhteisöllisyyden kasvulle ja kulttuuritoiminnalle. Kansalaisopistojen palvelut ovat monipuolisia, tasa-arvoisia sekä elämänmittaisia ja -laajuisia. Niitä on saatavilla lähi- ja etäpalveluina alueellisesti kattavasti koko Suomessa.

Tätä Kuntaliitto tavoittelee

Kuntien järjestämät vapaan sivistystyön palvelut vastaavat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin. Ne tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle, yhteisöllisyyden kasvulle ja kulttuuritoiminnalle. Kansalaisopistojen toiminta on monipuolista ja sitä järjestetään kattavasti koko Suomessa. Toiminnalla edistetään osallisuutta, toimintakykyä ja tuetaan kuntalaisten aktiivista arkea.

Kansalaisopistot nähdään osana valtakunnallista koulutusjärjestelmää. Kansalaisopistojen palvelut sisältyvät hyvinvointi- ja koulutuspalveluina kuntien strategia-asiakirjoihin ja hyvinvointisuunnitelmaan.

Kansalaisopistojen palvelujen ja toiminnan perustana ovat vapaan sivistystyön humanistiseen ihmiskäsitykseen perustuvat periaatteet. Näitä ovat esimerkiksi opiskelun ja harrastustoiminnan vapaaehtoisuus ja omaehtoisuus sekä itsensä kehittäminen. Tulevaisuuden kansalaisopistojen toiminta perustuu edelleen perinteisen kansansivistystyön periaatteille.

Kuntien vapaan sivistystyön palvelut voidaan järjestää paikallisista tai alueellisista ratkaisuista riippuen kuntien kansalaisopistoissa, alue- tai seutuopistoissa, tai vaihtoehtoisesti jonkin muun koulutusorganisaation tai toiminnan yhteydessä. Yhteistyö kirjaston kanssa on vakiintunut. Kunnallisen vapaan sivistystyön järjestämiä opinnollisia ja yhteisöllisiä palveluja sekä kulttuuripalveluja on saatavilla kattavasti kaikissa kunnissa.

Ennakoimalla kansalaisopistot vastaavat aikuiskoulutustarpeisiin. Opistot räätälöivät opetusohjelmansa paikallisten ja alueellisten tarpeiden mukaisesti ja palvelujen saavutettavuus turvataan.

Monipuolista toimintaa ja koulutustarjontaa

Kansalaisopistot tarjoavat mahdollisuuden opiskella myös tutkintojärjestelmään sisältyvää koulutusta, kuten perusopetuksen ja lukion oppiaineita, taiteen perusopetusta, ammatillista koulutusta sekä avoimen yliopiston opetusta.

Maahanmuuttajien ja ikääntyneiden erityistarpeisiin kohdenneet koulutustarpeet kasvavat. Maahanmuuttajille tarjotaan monipuolista koulutusta ja muita toimintamuotoja. Ikääntyneille räätälöidään heidän elämänvaiheisiinsa sopivaa tarjontaa.

Paikallisen kulttuurielämän tuki on merkittävää etenkin maaseudulla. Näin saadaan esimerkiksi ammattitaitoista ohjausta kulttuuriryhmille. Kansalaisopisto voi tukea osaamista monin eri tavoin, esimerkiksi opiskelijoiden uraa kurssilaisesta opettajaksi ja opettajasta yrittäjäksi etenkin kulttuurin ja kädentaitojen aloilla.

Kansalaisopistot ovat tärkeitä hyvinvointi- ja terveystoimijoita. Lisäksi ne kouluttavat kuntien henkilöstöä ja turvaavat taiteen perusopetuksen alueellista ja taiteenaloittaista saatavuutta.

Kansalaisopistot toimivat verkostomaisessa yhteistyössä muiden alueellisten ja paikallisten toimijoiden kanssa. Opistot ovat taitavia tuotteistamaan osaamistaan niin, ettei se jää hyödyntämättä. Ne myös tekevät toimintaansa näkyväksi.

Kansalaisopistojen koulutustarjonta on monimuotoista. Toimintakausien mittaisten kurssien lisäksi järjestetään intensiivi- ja verkkokurseja sekä etä- ja monimuoto-opetusta.

Opettajat ja opiskelijat vapaan sivistyksen voimavara

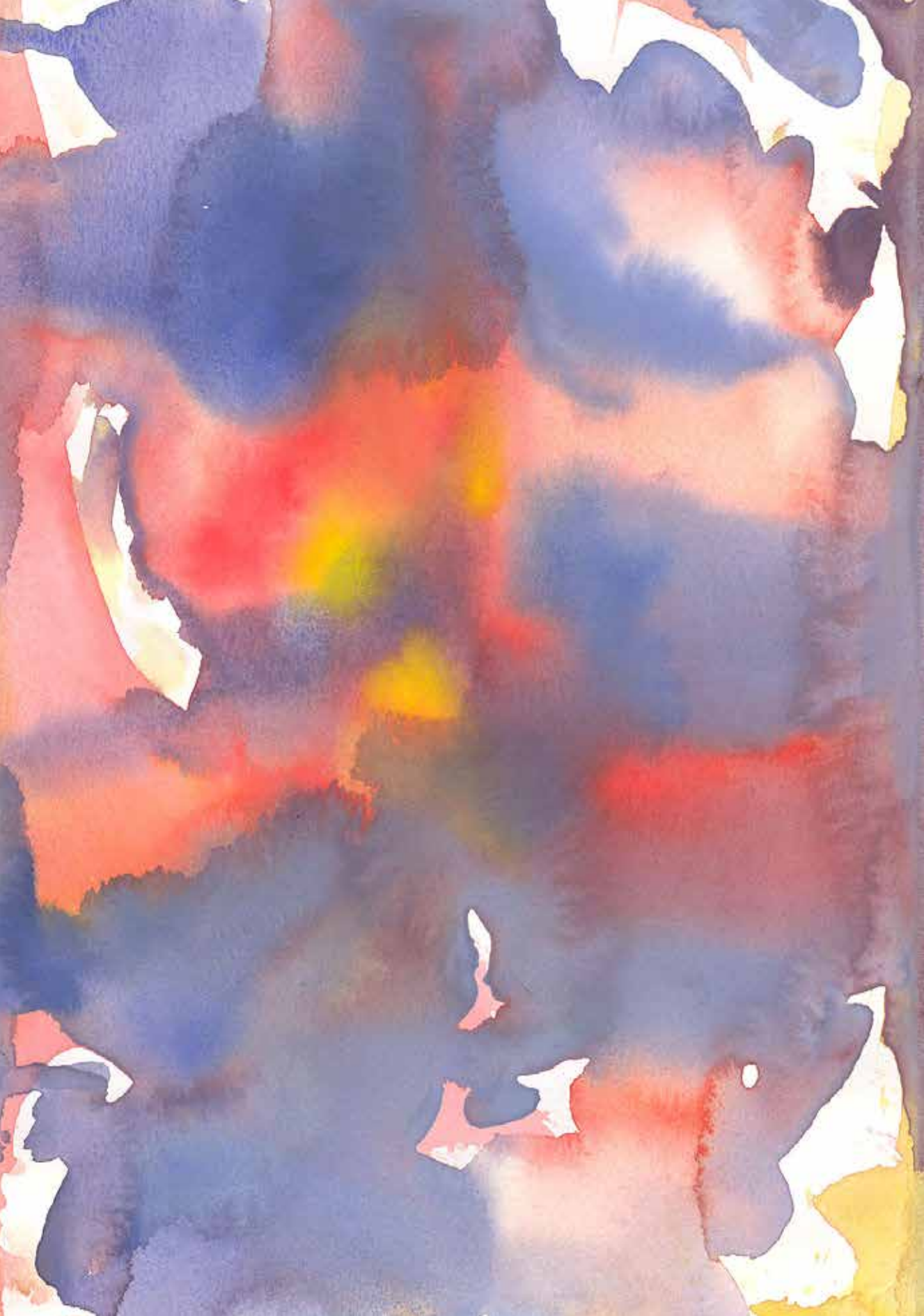
Kansalaisopistojen keskinäinen yhteistyö tai opiston yhdistyminen toiseen koulutusorganisaatioon tukevat ammatillisuuden kasvua, josta hyötyvät kaikki yhteistyöverkoston osat.

Osaava henkilöstö tuntee aikuisten tavan oppia ja hallitsee aikuisopettamisen menetelmät. Monikulttuurisuusosaaminen, yhteisöllisen median välineet sekä verkko-opetuksen mahdollisuudet hallitaan hyvin. Tuntiopettajat osallistuvat mahdollisuuksien mukaan opiston kehittämiseen.

Vapaa-ajallaan omasta halustaan opiskelevat ovat motivoituneita ja voimavara opistoille. Toimintaa voidaan toteuttaa yhdessä aktiivisten kansalaisten kanssa.

Näillä toimilla tavoitteisiin

1. Kuntaliitto tukee kansalaisopistojen roolia hyvinvointia edistävänä ja koulutustarpeisiin vastaavana toimijana osana suomalaista koulutusjärjestelmää.
2. Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että väljä lainsäädäntö ja riittävä rahoitus turvaavat paikallisista sivistystarpeista nousevan toiminnan järjestämisen ja mahdollistaa toiminnan kehittämisen.
3. Kuntaliitto asettaa tavoitteeksi paikallisten ja alueellisten palvelujen turvaamisen monimuotoisin toimintatavoin. Kunnallisia vapaan sivistystyön palveluja voidaan järjestää erilaisissa organisaatioissa.
4. Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että kansalaisopistojen rakenteellisen kehittämisen tulee tapahtua paikallisista lähtökohdista.
5. Kuntaliitto tukee etä-, verkko- ja monimuoto-opetuksen hyödyntämistä ja kehittämistä laadukkaiden palvelujen saatavuuden turvaamiseksi. Kansalaisopistot järjestävät myös taiteen perusopetusta eri-ikäisille, jolloin eri taiteenalojen yleisen ja laajan oppimäärän mukainen opetus säilyy alueellisesti tasa-arvoisena.

Kirjasto- ja tietopalvelut

Visio vuodelle 2025

Kirjasto- ja tietopalveluilla edistetään väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia tietoon, lukukokemuksiin sekä muihin sivistystä, kansalais-toimintaa ja elinikäistä oppimista tukeviin kokemuksiin. Paikallisten palvelutarpeiden pohjalta järjestettävät palvelut ovat pääosin maksuttomia.

Tätä Kuntaliitto tavoittelee

Kunnat vastaavat yleisten kirjasto- ja tietopalvelujen järjestämisestä. Toimintaa säätelevä lainsäädäntö antaa riittävän toimintavapauden palvelujen järjestämiseksi alue- ja paikallistasolla. Kunnat tekevät yhteistyötä keskenään kirjastopalvelujen tasavertaisen saatavuuden turvaamiseksi lähipalveluna myös reuna- ja haja-asutusalueilla.

Kunnat ja valtio yhdessä turvaavat kirjasto- ja tietopalvelujen ylläpitämiseen tarvittavan riittävän rahoituksen. Valtionrahoituksella tuetaan lakisääteisiä kehittämistehtäviä sekä kirjastoinfrastruktuurin ylläpitoa.

Yleiset kirjastot ovat osa kansainvälistä ja kansallista kirjastoverkostoa. Yhteistyöllä sekä työnjaosta sopien ylläpidetään kaikkialla saatavilla olevia sähköisiä aineistokokoelmia sekä älykkäitä kirjastojärjestelmiä.

Kaikkien kirjasto – kielellinen ja kulttuurinen monikulttuurisuus

Kirjasto- ja tietopalvelut ovat osa kaikenikäisten ihmisten jokapäiväistä elämää ja yhteisöllisyyttä tukevia hyvinvointipalveluja. Toimintaa toteutetaan ja kehitetään paikallisten tarpeiden pohjalta yhteistyössä kuntalaisten sekä kunnan muiden palvelusektoreiden ja muiden toimijoiden kanssa.

Kirjasto- ja tietopalveluilla tuetaan väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia tietoon eri kielillä. Keskeisenä tavoitteena on tukea kuntalaisten monilukutaitoja, tiedonhallintaa ja elinikäistä oppimista sekä luoda edellytyksiä paikalliselle kulttuuri- ja kansalaistoiminnalle. Kirjastot tarjoavat avoimen julkisen tilan kuntalaisille ja yhteisöille. Aineistojen ohella kirjastotoiminnassa panostetaan tietopalveluihin sekä koulutus- ja tapahtumatuotantoon.

Palveluilla vastataan yksilöllisiin tietotarpeisiin sekä tietoteknologian ja tiedonhallinnan palvelutarpeisiin. Kirjastot ovat avoimia oppimisympäristöjä, joissa tuetaan väestön omaehtoista elinikäistä oppimista ja maahan muuttaneiden kotoutumista. Media- ja informaatio-osaamista hyödynnetään muun

muassa varhaiskasvatuksen sekä oppilaitosten kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Pääosa kirjastotoimintaan kuuluvasta aineistoista, palveluista ja laitteista on maksuttomia. Kirjastojen palveluasenne mahdollistaa monisektoraalisen yhteistyön sekä tilojen joustavan käytön ja uusien palvelukonseptien kehittämisen.

Kirjastopalvelut ovat osa kansainvälistä informaatioympäristöä

Kirjastot tarjoavat verkkopohjaiset palvelut ja sähköiset aineistot kaikkien käyttöön fyysisten palvelujen ja aineistojen ohella. Monikanavaisten palvelujen tuottaminen perustuu kirjastojen väliseen yhteistyöhön, erikoistumiseen ja henkilöstön osaamisen joustavaan hyödyntämiseen.

Erilaista osaamista hyödynnetään joustavasti kirjastotoiminnan kehittämisessä käyttäjälähtöisesti. Henkilöstön ja kirjastojohtajien osaamista tuetaan muuttuva ja kansainvälistyvä toimintaympäristö huomioiden. Vapaaehtoistyö täydentää ammatillista kirjastotoimintaa ja on automatisoinnin ohella laajentanut muun muassa tilojen käyttömahdollisuuksia.

Mahdollisuuksia kuntalaisten omaehtoiselle toiminnalle

Kirjasto- ja tietopalvelut ovat lähipalveluina saavutettavissa joustavasti erilaisia sähköisiä ja fyysisiä tilamahdollisuuksia hyödyntäen. Palveluja sijoitetaan sinne, missä ihmiset viettävät aikaansa ja hoitavat asioitaan. Fyysiset toimipisteet voivat olla pysyviä tai pyörillä olevia tilaratkaisuja, joita toteutetaan julkisten ja yksityisten toimijoiden kanssa yhteistyössä.

Kirjastojen toiminta edistää kaikenikäisten ja äidinkielenään eri kieliä puhuvien kuntalaisten sekä paikallisyhteisöjen omaehtoista kansalaistoimintaa ja osallisuutta. Kirjastoissa toimivat asiakaspalvelupisteet ja sähköinen asiointi parantavat myös muiden julkisten palvelujen saavutettavuutta.

Kirjastot tärkeä osa kunnan strategista johtamisjärjestelmää

Kirjastot toteuttavat kunnan kirjastotoiminnalle asetettuja strategisia tavoitteita. Palvelujen tuottamisessa hyödynnetään alueellisen ja toiminnallisen yhteistyön ja työnjaon mahdollisuuksia. Paikallistasolla voidaan keskittyä väestön hyvinvointia tukevaan sisällöntuotantoon. Palveluja kehitetään erilaisia käyttäjätarpeita huomioiden ja moniarvoisuutta kunnioittaen koko väestölle.

Näillä toimilla tavoitteisiin

1. Kuntaliitto vaikuttaa toiminnallaan siihen, että palvelujen saatavuus turvataan maan eri osissa. Kuntien alueellista ja toiminnallista yhteistyötä tuetaan toiminnan järjestämisessä.
2. Kuntaliitto kehittää kirjastotoimintaa erilaistuvien kuntien ja alueiden palvelutarpeiden näkökulmasta ja hyviä käytäntöjä levittämällä.
3. Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että kirjastoja koskeva lainsäädäntö ja rahoitus mahdollistavat kirjastopalvelujen järjestämisen pääosin maksuttomina.
4. Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että kelpoisuusehdot mahdollistavat henkilöstön osaamisen kehittämisen sekä rekrytoinnin joustavasti kirjastojen muuttuvien osaamis- ja palvelutarpeiden mukaan.
5. Kuntaliitto näkee tärkeänä, että kirjastopalveluissa huomioidaan väestön kielellisesti, kulttuurisesti sekä sosiaalisesti erilaisia palvelutarpeita ja tuetaan väestön sivistystarpeita, hyvinvointia ja elinikäistä oppimista.

Kulttuuripalvelut

Visio vuodelle

Kulttuuripalveluiden merkitys alueen elinvoimaisuuden ja kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta on suuri. Jokaisella on oikeus kulttuuripalveluihin iästä, kulttuuritaustasta ja elämäntilanteesta riippumatta ja palvelut ovat luonteva osa kuntalaisten jokapäiväistä elämää.

Tätä Kuntaliitto tavoittelee

Kunnassa huomioidaan kulttuuripalveluiden monipuolinen merkitys hyvinvoinnin edistäjänä ja kulttuuritoiminnan rooli ennaltaehkäisevässä työssä korostuu. Kulttuuripalvelut parantavat ihmisten elämänlaatua, tukevat alueen luovuutta ja edistävät myönteistä sosiaalista ilmapiiriä. Samalla se rakentaa yhteenkuuluvuutta ja paikallista identiteettiä. Kuntarakenteen muutostilanteissa kulttuuripalvelujen merkitys identiteetin kannalta korostuu entisestään.

Kunta vastaa keskeisten kulttuurin peruspalvelujen järjestämisestä joko yksin tai yhteistoiminnassa lähikuntien kanssa. Palvelut tuotetaan läheisessä yhteistyössä kulttuurialan kolmannen sektorin ja yritysten kanssa. Oman kunnan kulttuuripalveluja täydentävät alueellisesti tuotetut laajemman väestöpohjan palvelut.

Kulttuuri kuuluu jokaisen ihmisen arkeen ja kaikilla on oikeus kulttuuripalveluihin asuinpaikasta ja elämäntilanteesta riippumatta. Kulttuuripalvelujen tarjonta vaihtelee paikallisten tarpeiden ja vahvuuksien mukaan. Harvaan asutuilla alueilla toimii omat kulttuuritoiminnan kannalta keskeiset kulttuuriverkostot, joiden kunnallisina tukipilarina ovat kirjasto ja kansalaisopisto. Samoin yhteistoiminta liikunta- ja nuorisopalvelujen kanssa on läheistä.

Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus rikastuttavat kuntien kulttuuripalveluja. Monipuolisten kulttuuripalvelujen avulla voidaan edistää ihmisten välistä kanssakäymistä ja edesauttaa kotoutumista sekä yhteenkuuluvuuden tunteen syntymistä.

Kulttuurin saatavuus monien vastuu

Ennaltaehkäisevän työn merkitys korostuu kunnissa ja se toteutuu laajan yhteistoiminnan kautta kunnan kaikkien sektoreiden välillä. Näin varmistetaan lasten ja nuorten, kotona asuvien senioreiden ja laitoshoidossa olevien ikäihmisten mahdollisuudet kulttuuripalveluihin.

Taidekasvatuksen ja taidelähtöisten menetelmien merkitys ihmisen kasvul-

le on tunnustettu ja niiden painoarvoa varhaiskasvatuksessa ja oppilaitosten opetuksessa huomioidaan kaikissa kunnissa. Varhaiskasvatuksen ja koulujen yhteistyö taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa on vakiintunutta ja suunnitelmallista.

Lastenkulttuuri sekä lasten ja nuorten taiteellisen toiminnan tukeminen vahvistavat lasten osallisuutta, ehkäisevät syrjäytymistä sekä lisäävät tasa-arvoa ja hyvinvointia. Lasten ja nuorten kasvua ja identiteetin muodostumista vahvistetaan näin taiteen ja kulttuurin keinoin.

Taiteen perusopetus antaa mahdollisuudet taideaineiden syvempään oppimiseen kaikissa kunnissa ja kansalaisopistot ovat jatkossakin merkittävä taiteen perusopetuksen järjestäjä. Ammatillisessa koulutuksessa on riittävästi kulttuurialan koulutuspaikkoja ja koulutetaan riittävästi alan ammattilaisia vastaamaan myös soveltavan taiteen kasvavaan kysyntään.

Taide- ja kulttuurilaitokset ovat helposti lähestyttäviä ja ne toimivat laajassa vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Museot, teatterit ja orkesterit käyttävät uuden teknologian suomia mahdollisuuksia saavuttaakseen yleisöään eri kanavien kautta. Monipuolinen yhteistyö muiden sektoreiden ja toimialojen kanssa lisää taide- ja kulttuurilaitosten asiakaslähtöisyyttä ja vaikuttavuutta. Kuntalaisilla on mahdollisuus osallistua kulttuurin ja taiteen tekemiseen taidepedagogiikan ja osallistavan taiteen eri menetelmien avulla.

Tavoitteena on, että julkisesti rahoitetut kulttuuritilat palvelevat mahdollisimman laajasti kulttuurin eri tuottaja- ja käyttäjäryhmiä.

Yhdyskuntasuunnittelussa hyödynnetään uusia metodeja kuten kulttuurinen suunnittelu (Cultural Planning) ja taidekaavojen laadintaa. Julkisessa rakentamisessa tavoitteena on, että tietty osuus rakennuskustannuksista varataan taiteen hankkimiseen tai yhteisötaiteellisten prosessien toteuttamiseen rakennushankkeen osana.

Rikas kulttuurielämä tuo alueelle elinvoimaa

Kunnissa oleva kulttuurinen pääoma ja kulttuuriperintö nostetaan julkisuuteen ja ihmisten tietoisuuteen. Kulttuuri ja taide toimivat kunnan houkuttelevana tavaramerkkinä. Mielenkiintoiset ja uudistuvat tapahtumat ja paikkakunnan syke lisäävät alueen elinvoimaisuutta, vaikuttavat myönteisesti kunnan imagoon ja tekevät alueesta kiinnostavan.

Kulttuuri ja luova toiminta stimuloivat monella tavalla yhteisöä ja vilkastuttavat samalla paikkakunnan elinkeinoelämää. Kunnassa arvostetaan taiteellista työtä ja elinkeinopolitiikassa luovat alat ovat yksi keskeinen kehittämisalue. Kulttuuri on työvoimavaltaista toimintaa, joka luo työpaikkoja ja elinvoimaa seudulle.

Kunta pyrkii luomaan myönteiset kasvu- ja elinolosuhteet luovan toimi-

alan yrittäjyydelle tukemalla eri keinoin taiteilijoiden mahdollisuuksia tuottaa taidetta ja kulttuuria. Samalla kunta pyrkii edistämään elinkeinotoimintaa synnyttämällä kestäväen kehityksen mukaista aineettomien palvelujen kysyntää ja kulutusta.

Kunta innostaa, edistää ja koordinoi

Kunnallisten kulttuuritoimijoiden rooli on vastata kunnan kulttuuripalveluista sekä innostaa, edistää ja koordinoita prosesseja. Kunnalla on vahva strateginen tahtotila kulttuuripalvelujen kehittämiseksi. Suunnittelu ja linjatukset tehdään laajassa vuoropuhelussa kuntalaisten ja kansalaisyhteiskunnan kanssa, jolloin kuntalaiset ja kulttuuritoimijat osallistuvat kuntansa kulttuuripolitiikan määrittelyyn.

Kulttuuripalvelut tuotetaan monen tahon yhteistyönä. Niiden tuottamisessa ja välittämisessä hyödynnetään monipuolisesti uusia palveluinnovaatioita ja uuden mediatekniikan suomia mahdollisuuksia. Kulttuuripalvelut ovat luonteva osa kunnan eri palveluketjuja ja niitä tuotetaan yhteistoiminnassa kunnan muiden palveluntuottajien kanssa. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat opetustoimi, sosiaali- ja terveystoimi, kirjastot, kansalaisopistot sekä liikunta- ja nuorisotoimi.

Näillä toimilla tavoitteisiin

1. Kuntaliitto pyrkii varmistamaan valtion riittävän rahoituksen kunnissa tapahtuvalle kulttuuritoiminnalle.
2. Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että kulttuuripalvelujen merkitys hyvinvointia vahvistavana peruspalveluna tunnustetaan. Palvelujen merkitys ennaltaehkäisevänä toimintana huomioidaan sekä strategisessa suunnittelussa että käytännön toteutuksessa.
3. Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että kunnalliset tai kunnallisesti rahoitetut instituutiot omaksuvat avoimen toimintakulttuurin sekä toteuttavat uusia palvelukonsepteja ja yhteistoimintamalleja. Kuntaliitto selvittää palvelujen uusia ylläpitävävaihtoehtoja.
4. Kuntaliitto tukee kuntien työtä maahanmuuttajien kotoutumiseksi sekä välittää tietoa hyviksi koetuista uudenlaisista toimintamalleista.
5. Kuntaliiton tavoitteena on kulttuurisen infrastruktuurin huomiointi suunnittelussa ja kaavoituksessa. Yhdyskuntasuunnittelussa tunnustetaan alueen kulttuuriset arvot ja ne nostetaan ihmisläheisen suunnittelun osaksi. Liitto edistää prosenttiperiaatteen toteutumista kunnissa ja muissa julkisissa organisaatioissa.

-
6. Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että taiteen perusopetuksen yleinen ja laaja oppimäärä kehitetään omina koulutusmuotoina jatkossakin. Liitto tukee kuntia kulttuurikasvatuksen kehittämiseksi suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi sekä edistää yhteistoimintaa oppilaitosten ja kulttuurikentän välillä.

Liikunta

Visio vuodelle 2025

Kuntalaiset liikkuvat terveytensä kannalta riittävästi ja saavat siitä iloa, elämyksiä ja työkykyä. Kuntien liikuntapalvelut ovat kohtuuhintaisia ja helposti saavutettavissa. Ennaltaehkäisevänä työmuotona terveyttä ja hyvinvointia edistävä liikunta on koko kunnan yhteinen asia.

Tätä Kuntaliitto tavoittelee

Kehittämällä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa kunta lisää asukkaidensa hyvinvointia. Keskeisenä tavoitteena on, että niin nuoret kuin ikäämmätkin kuntalaiset liikkuvat terveytensä ja hyvinvointinsa sekä työ- ja toimintakykynsä kannalta riittävästi.

Terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan merkitys korostuu tulevaisuudessa entisestään kunnan toiminnassa, koska työ- ja toimintakyvyn sekä yleisen hyvinvoinnin turvaaminen on aina edullisempaa kuin korjaavat toimenpiteet. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen tulee kunnassa kuulua kaikille hallinnonaloille. Kunnalla on lakisäateinen vastuu liikuntapalveluiden kokonaisuudesta, mutta yksilöillä on aina lopullinen vastuu omista elämäntavoistaan ja valinnoistaan ravinnon ja liikunnan suhteen.

Liikuntapalvelut ennaltaehkäisevät monien sairauksien syntymistä. Ennaltaehkäisevät työmuodot ovat tuoneet uusia ja entistä vaativampia tehtäviä myös kuntien liikuntaviranomaisille. Liikunnan toimialan laajentuminen käsittämään myös muut kuin perinteiset tehtävät asettaa kunnan liikuntatoimelle uusia ammattitaitovaatimuksia ja yhteistyövelvoitteita. Tarvitaan monialaista ja -ammattillista työotetta.

Työssä jaksamiseen kiinnitetään suurta huomiota. Liikuntaviranomainen osallistuu kunnassa aktiivisesti työhyvinvoinnin kehittämiseen. Kunnan eri hallinnonalojen suunnitelmissa ja toimintaohjelmissa tulee olla selkeät maininnat terveyttä edistävästä liikunnasta. Liitto tukee kuntien terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa niin, että kunnat voivat helposti seurata terveytensä kannalta riittävästi ja liian vähän liikkuvien kuntalaisten määrää. Palveluketju terveystoimen asiakkaasta urheiluseuratoimintaan tai omatoimiseksi liikkujaksi toimii tehokkaasti.

Nuorten uutta liikuntakulttuuria

Liikunnan uudet toimintamuodot jäävät usein näkymättömiin perinteisessä urheilu- ja liikuntakeskustelussa. Nuorten liikunta on monimuotoistunut ja tapahtuu usein piilossa (parkkihalleissa, kaduilla) perinteisiltä liikuntapaikoilta. Nuoret jopa rakentavat liikuntapaikkansa itse. Se ei myöskään ole urheiluseurajohdon ja valmentajien käskettävissä. Nuorten uusi kulttuuri on usein elämäntapa, joka näkyy nuorten pukeutumisessa ja uusyhteisöllisenä toimintana. Toiminta ei välttämättä ole vastakohta perinteisille liikuntamuodoille, mutta se kilpailee vahvasti nuorten ajankäytöstä sivuuttaen usein perinteiset lajit. Eräistä toimintamuodoista syntyy myös uusia olympialajeja, kuten esimerkiksi lumilautailussa on tapahtunut. Kunnan tulee antaa tiloja uusille tavoille harrastaa liikuntaa ja ottaa nuoret mukaan suunnitteluun.

Arki- ja lähiliikuntaan kannustava asuinympäristö houkuttelee erityisesti lapsia ja nuoria sekä seniorikansalaisia liikkumaan. Liikuntapaikat ovat kunnassa hyvin hoidettuja ja ne ovat helposti kuntalaisten saavutettavissa. Kevyen liikenteen väylät ja ulkoilureitit mahdollistavat kuntalaisille turvallisen työ- ja koulumatkan sekä pääsyn laajemmille viher- ja ulkoilualueille. Keskeiset liikunnan ja muun vapaa-ajan peruspalvelut toteutetaan samanaikaisesti muun lähiörakentamisen kanssa. Liikuntapaikkojen hoito on kunnassa tehokasta ja hyvin organisoitu.

Lapsille ja nuorille kohtuuhintaisia palveluja

Liikuntapalveluiden maksu- ja taksapolitiikalla on keskeinen merkitys palveluiden tasa-arvoisen saatavuuden kannalta. Kunnat joutuvat pohtimaan omaa palvelutarjontaan myös liikunnassa. Kaikkea kaikille maksutta toimintafilosofia ei ole mahdollista. Kunnat joutuvat priorisoimaan liikuntapalveluitaan ja asettamaan kohderyhmiä eri asemaan.

Palveluiden vaihtoehtoisia tuotantotapoja kuten palveluseleitä käytetään kunnan liikuntatoimessa joustavasti hyväksi. Kunnalliset liikuntapalvelut ovat lapsille ja nuorille edulliset ja aikuis- ja senioriväestölle niin kohtuuhintaiset että ne eivät muodosta kenellekään estettä omaan liikuntaharrastukseen.

Liikuntaviranomainen on kunnassa osaava, ammattitaitoinen ja proaktiivinen toimija sekä yhteistyökykyinen verkostojen luoja. Liikuntatoimella on koordinaatiovastuu kunnan liikuntapalveluiden kokonaisuudesta ja sillä on peruspalveluna riittävät voimavarat toiminnan laadukkaaseen kehittämiseen.

Kunnan yhteistyö eri toimijoiden kanssa on kitkatonta. Kansalaisjärjestöjen vapaaehtoistyö liikunnan alueella on laajaa. Liikuntapalveluja käytetään kunnassa suvaitsevaisuuden, monikulttuurisuuden ja tasa-arvon lisäämiseksi. Liikunnalla on merkittävä rooli ja erilaisia toimintamuotoja maahanmuuttajien kotouttamiseksi.

Näillä toimilla tavoitteisiin

1. Kuntaliitto korostaa terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä ennaltaehkäisyn työmuotona. Liitto tukee toimintojen kehittämistä niin, että liikunta on koko kunnan strateginen valinta johon kunnan keskeiset luottamushenkilöt ja virkamiesjohto ovat sitoutuneet.
2. Kuntaliitto kannustaa kuntia koulupihojen kunnostamiseen arki- ja lähiliikuntapaikoiksi sekä turvaamaan myös nuorten uuden liikuntakulttuurin toimintaedellytykset. Liitto edistää kuntien liikuntapaikkojen hyvää hoitoa ja kunnossapitoa vaikuttamalla valtion liikuntapaikkarakentamisen informaatio-ohjaukseen ja harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin. Edistetään maankäytön suunnittelua ja kaavoitusta niin, että asuinalueiden ja lähiöiden yhteyteen varataan riittävästi alueita liikunnan harrastamiselle ja lähiliikuntapaikoille.
3. Liitto kannustaa kuntia yhteistyö- ja kumppanuushankkeisiin liikuntalan eri toimijoiden kanssa. Liikunnan uudet voimavarat löytyvät monialaisesta ja -ammattillisesta yhteistyöstä kunnan eri hallinnonalojen, urheiluseurojen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa. Edistetään toimenpiteitä, joilla tuetaan liikunnan laajaa kansalaistoimintaa.
4. Kuntaliitto kannustaa kuntia pitämään liikuntapaikkojen maksut ja taksat kohtuullisina. Tavoitteena on näin turvata mahdollisimman tasarvoiset liikuntapalvelut sekä liikuntajärjestöille että kaikille liikunnan harrastajille kunnassa.
5. Parannetaan kuntien liikuntatoimen henkilöstön osaamista ja asiantuntijuuden lisäämistä koulutuksen ja viestinnän eri keinoin.
6. Kuntaliitto vaikuttaa lainsäädäntöön, jotta liikuntapalvelujärjestelmän edellytykset turvataan. Valtion hanke- ja projektitukien sijasta valtionrahoituksen painopistettä tulee siirtää kuntien liikunnan perustuksen tukemiseen tekemällä valtionosuuteen tasokorotus ja sitomalla valtionosuus tämän jälkeen indeksiin.

Nuorisotyö

Visio vuodelle 2025

Nuorisotyöllä on vahva rooli monialaisissa palveluketjuissa. Kunnan eri hallinnonalat ovat myös aktiivisia nuorisoasioiden hoitajia. Nuorisotyö on nuorista välittämistä ja kasvun tukemista nuorten omissa yhteisöissä. Lapset ja nuoret voivat kotikunnassaan hyvin ja kokevat olevansa osa yhteisöä.

Tätä Kuntaliitto tavoittelee

Nuorisotyön tulee olla aktiivinen kansalaistoiminnan tukija ja nuorten hyvinvoinnin edistäjä. Nuorisotyöllä on yhteiskunnallista nostetta ja nuorisotakuu on lisännyt kunnallisen nuorisotyön arvostusta. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy, hyvinvointi, ja kehittävä vapaa-aika ovat keskeisiä nuorisotyön tavoitteita. Etsivä nuorisotyö, nuorten työpajat ja monialaiset yhteistyöverkostot tarjoavat näihin kysymyksiin hyviä välineitä. Nuorisotyön oma identiteetti ja toiminta-ajatus eivät kuitenkaan saa jäädä ongelmakeskeisten kysymysten varjoon.

Matalan kynnyksen palveluna nuorisotoimi tavoittaa kaikki nuoret helposti, myös maahanmuuttajataustaiset nuoret. Nuorisotyö on monen eri toimijan yhteistyöinstituutio. Nuorisotyötä ja -politiikkaa tulee toteuttaa kunnissa monialaisena yhteistyönä kunnan eri viranomaisten, nuorisoyhdistysten ja muiden nuorisoalan toimijoiden kanssa. Kunta tukee nuorisotoimintaa järjestäviä yhteisöjä ja luo hyvät toimintaedellytykset paikallisille nuorisoyhdistyksille. Nuorisotyötä tulee myös kehittää nuorten oppimisympäristönä.

Sosiaalinen media ja verkostot

Sosiaalisen median ja verkostojen merkitys ei ohita nuorisotyötä: ajasta ja paikasta riippumaton aktiivisuus tulee hyödyntää paikallisessa nuorisotyössä. On lisättävä verkkonuorisotyön eri mahdollisuuksia kunnissa. Kunnan nuorisotoimi mahdollistaa erilaiset verkostot ja on osa nuorten sosiaalista mediaa. Nuorisoviranomainen välittää aktiivisesti tietoa nuorten elinoloista ja nuorten tilanteesta kunnan muille viranomaisille ja nuorisoalan eri toimijoille. Pieneinä ja nopealiikkeisenä toimialana nuorisotyön on helppo toimia yhteistyössä eri viranomaisten kanssa.

Nuorisotyön ja -politiikan koordinointi ja yhteen sovittaminen on kunnan nuorisoviranomaisen keskeinen tehtävä. Sillanrakentajana kunnan nuoriso-

toimi saattaa yhteen eri viranomaisia ja tekee tehokasta yhteistyötä kansalaistoiminnan, koulujen ja oppilaitosten sekä nuorisotoimialan eri tahojen kanssa. Nuorisotyö on mukana turvaamassa nuorten kasvu- ja oppimispolkuja eri nivelvaiheissa. Kunnan nuorisoviranomaisen tulee olla proaktiivinen toimija ja verkostojen luoja.

Kunta luo mahdollisimman tasa-arvoiset mahdollisuudet nuorille omiin yhteisöllisiin harrastuksiinsa sosiaalisesta ja taloudellisesta taustasta riippumatta. Nuorisotyö edistää kunnassa nuorten aktiivista kansalaisuutta ja on vahva nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukija. Nuorisotyö on nuorten oman toiminnan mahdollistamista ja tukemista nuorten omissa yhteisöissä. Kunnat tukevat aktiivista kansalaisyhteiskuntaa, jossa nuorten osallisuus ja lähiyhteisön hyvinvointi vahvistuvat.

Nuoria on kuultava

Nuoria on kuultava heitä koskeissa asioissa. Kuuleminen tulee kunnissa järjestää niin, että nuoret kokevat aidosti voivansa vaikuttaa asioihin ja tätä kautta on myös hyvä mahdollisuus nostaa nuorten äänestysaktiivisuutta. Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut kuuluvat myös kunnan tehtäviin ja nuorten osallisuus- ja vaikuttajaryhmiä syntyy edelleen kuntiin.

Nuorisotyöllä ja liikunnalla on merkittävä rooli maahanmuuttajien kotoittamisessa. Maahanmuuttajat voivat harrastusten kautta helposti tutustua pääväestöön sekä suomalaiseen kulttuuriin ja suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Liikunnan ja nuorisotyön merkitystä korostaa se, että maahanmuuttajista huomattava osa on lapsia ja nuoria. Paikallistason käytännön toiminnoissa korostuvat erilaiset yksilö- ja ryhmäohjaamiset, kulttuuri- ja liikuntatapahtumat, rasmin ja koulukiusaamisen ehkäisy ja esimerkiksi nuorten työpajat työllisyyskysymyksissä.

Nuorilla tulee olla käytössään toimivat ja helposti saavutettavissa olevat tilat. Tilojen rakentamisessa tulee aina ottaa huomioon nuorten tarpeet. Päävastuun nykyisestä nuorisotyön rahoituksesta kantavat kunnat. Nuorisotyön laajentunut toimiala ja lisääntyneet tehtävät vaativat kunnilta yhä enemmän. Nuorisotyön uudet innovaatiot, tilojen suunnittelu, palveluratkaisut ja toimintatavat syntyvät yhä useammin yhteiskehittelyssä palveluiden käyttäjien eli nuorten kanssa.

Näillä toimilla tavoitteisiin

1. Kuntaliitto kannustaa kuntien eri hallintokuntia käsittelemään lapsi- ja nuorisopoliittisia kysymyksiä niin, että hallintokuntien toimintasuunnitelmiin ja eri ohjelmiin sisältyy nuorisopolitiikan keskeisiä asioita. Liitto kannustaa kuntia yhteistyö- ja kumppanuushankkeisiin nuorisotoimialan eri toimijoiden kanssa nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi.
2. Korjaavien toimenpiteiden sijasta on uskallettava panostaa rohkeasti ennaltaehkäisyyn. Kuntaliitto pyrkii turvaamaan kuntien perusnuorisotyölle riittävät voimavarat. Kunnallisen nuorisotyön lakisääteiset tehtävät eivät ole missään suhteessa kunnille tuleviin valtiosuuksiin. Nuorisotyön valtiosuuteen tulee tehdä tasokorotus ja sitoa valtiosuus tämän jälkeen indeksiin.
3. Kuntaliitto tukee nuorten tieto- ja neuvontapalvelupisteiden toiminnan kehittämistä koulutuksen ja viestinnän eri keinoin. Nuorten tieto- ja neuvontapisteiden tulee mahdollisimman laajasti tarjota palveluita ja tietoa kaikista nuorten elämään liittyvistä kysymyksistä yhden luukun periaatetta noudattaen.
4. Kuntaliitto tukee nuorten osallisuuden vahvistamista niin, että kunnat kannustavat nuoria toimimaan aktiivisesti erilaisissa nuorten omissa osallisuus- ja vaikuttajaryhmissä sekä sitä kautta osallistumaan myös yhteiskunnalliseen keskusteluun ja kunnalliseen päätöksentekoon.
5. Kuntaliitto kannustaa kuntia tukemaan lasten ja nuorten itsenäistä kasvua. Nuorten terveyttä ja hyvinvointia tuetaan muun muassa mahdollistamalla nuorille monipuolisia harrastus- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia.
6. Kuntaliitto kannustaa kuntia käyttämään sosiaalisen median, verkkonuorisotyön, nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön eri toimintamuotoja aktiivisesti nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen.

Riktlinjer för bildningen 2025

Kommunförbundets bildningspolitiska
program

Finlands Kommunförbund
Helsingfors 2015

Innehåll

Förord	55
Inledning.....	56
Livslångt lärande	59
Småbarnsfostran	62
Förskoleundervisning	64
Grundläggande utbildning	66
Utbildning för unga efter grundskolan	71
Gymnasieutbildning	72
Grundläggande yrkesutbildning för unga	76
Yrkeshögskoleutbildning	80
Vuxenutbildning	82
Fritt bildningsarbete och medborgarinstitut	86
Biblioteks- och informationstjänster	90
Kulturtjänster.....	93
Idrott och motion	97
Ungdomsarbete	100

Förord

Riktlinjer för bildningen är Finlands Kommunförbunds bildningspolitiska program. I programmet stakas riktlinjer ut för Finlands Kommunförbunds centrala utbildnings- och kulturpolitiska mål fram till år 2025.

Kommunerna säkerställer att kommuninvånarna erbjuds centrala utbildnings- och kulturtjänster. Utgångspunkten är att undervisnings- och kulturtjänster som stöder och upprätthåller invånarnas välfärd ska kunna tillhandahållas på olika håll i Finland. För att målet ska uppnås behöver kommunerna tillräckliga befogenheter och resurser för att sköta de uppgifter de tilldelats.

Programmets mål är att de befintliga resurserna och infrastrukturen inriktas på att utveckla välfärdssamhället och särskilt på att stödja invånarnas välfärd i förebyggande syfte. Genom att identifiera de centrala förändringssignalerna kan man påverka kommande utvecklingstrender.

Undervisnings- och kulturtjänsterna främjar den lokala och regionala livskraften. Att tillhandahålla och producera tjänster i kommuner som till invånarantal, omständigheter och servicebehov är olika förutsätter samarbete, styrka och smidighet samt att den nya tekniken utnyttjas på olika sätt.

Den kulturella mångfalden och internationaliseringen, individualiseringen, informationstekniken och digitaliseringen formar människornas vardag och hela samhället på många sätt. Samtidigt framhävs den regionala särprägnen i allt högre grad.

I ett föränderligt samhälle behöver människan intellektuell och andlig styrka, kunskap om sina rötter, tolerans och en sund självkänsla. Regionernas livskraft förutsätter att kompetensen hela tiden upprätthålls. Bred bildning och tillräcklig utbildning är en grundval för individen och hela samhället. Satsningar på utbildningstjänsterna är hållbara framtidsinvesteringar.

Utöver Riktlinjer för bildningen har andra sektorspecifika politikdokument utarbetats vid Kommunförbundet. Dokumenten har beröringspunkter med varandra och är också viktiga då välfärden byggs ut.

Det bildningspolitiska programmet Riktlinjer för bildningen har beretts vid Kommunförbundets undervisnings- och kulturenhet. Författarna är sakkunniga på undervisning och kultur. Kommunförbundets styrelse godkände politikprogrammet 4.12.2014.

Inledning

Kommunernas undervisnings- och kulturtjänster främjar förutsättningarna för kommunernas och regionernas livskraft och människornas välfärd. Bildningstjänsterna stöder kreativitet, gemenskap och ett brett kunskapsunderlag.

Kommunen ansvarar för främjandet av invånarnas välfärd

I alla kommuner finns det strukturer för att främja välfärden.

Samtliga kommunala sektorer (social- och hälsovårdstjänsterna, undervisnings-, kultur- och idrottstjänsterna, de tekniska tjänsterna och miljötjänsterna osv.) och andra aktörer som främjar välfärden inom kommunens område planerar, genomför och utvärderar kommunens tvärssektoriella välfärdsarbete.

Den elektroniska välfärdsberättelsen är ett verktyg för ledningen och styrningen i kommunen. Välfärdsberättelsen utarbetas en gång per fullmäktigeperiod. Varje år rapporteras det till fullmäktige om invånarnas välfärd och hälsa efter befolkningsgrupp samt om de åtgärder som vidtagits.

Befolknings- och utbildningsstrukturen förändras och kommunernas ansvar för finansieringen av tjänsterna ökar

Finlands befolkning växer också under de kommande åren, men åldersstrukturen förändras i betydande grad. Befolkningen blir äldre och andelen arbetsföra minskar. Också andelen barn under skolåldern av hela befolkningen blir mindre. Förändringarna i befolkningsstrukturen påverkar olika regioner på olika sätt. Invandringen som har kommit för att stanna främjar befolknings-tillväxten.

Befolkningens utbildningsnivå är fortsatt hög och andelen personer med utbildning endast på grundstadiet minskar. Skillnaderna i utbildning mellan åldersklasserna utjämnas i och med att utbildningsnivån förutses plana ut så småningom.

Kommunerna finansierar en allt större andel av de uppgifter som i lag fastställts för dem. Deras ekonomiska utveckling varierar, och statsandelsfinansieringen jämnar inte längre tillräckligt ut kommunernas ekonomiska skillnader. Den demografiska försörjningskvoten ökar efterfrågan på tjänster.

Utbildnings- och kulturtjänsterna främjar kommunernas livskraft

Grunden för hållbar livskraft i kommunen är fortsatt förnyelseförmåga och välmående invånare. En livskraftig kommun kan erbjuda utbildnings- och kulturtjänster som möter invånarnas och företagens behov. Fungerande tjänster förbättrar den allmänna trivseln i området.

Genom utbildningstjänsterna upprätthålls befolkningens kunskapsnivå och möjliggörs tillgången till kompetent arbetskraft i regionerna. I livskraftiga kommuner och regioner finns det efter grundskolan utbildning inom räckhåll för alla unga i form av när-, nät- eller flerformsundervisning.

Idrotts-, ungdoms-, biblioteks- och kulturtjänsterna erbjuder möjligheter att delta och utöva aktiviteter på eget initiativ. Heltäckande kultur- och idrottstjänsterna är betydelsefulla när det gäller att förebygga sjukdomar och social utslagning och för att upprätthålla välfärden.

Utbildning stöder kommunernas sysselsättningspolitik

Utbildnings- och kulturtjänsterna stöder kommunernas och regionernas sysselsättningspolitik.

Utbildningstjänsterna skapar en grund för de ungas sysselsättning. De kunskaper som behövs i arbets- och näringslivet förändras och kompetensen behöver kontinuerligt byggas på. Med hjälp av vuxenutbildning utvecklas yrkeskompetensen för att tillgodose de föränderliga arbetslivsbehoven.

Idrotts- och kulturtjänsterna stöder befolkningens arbetshälsa. Den ökande välfärden stöder också befolkningens sysselsättningsmöjligheter.

Smart teknik får större betydelse

Tillämpningar utgående från smart teknik finns med i invånarnas arbetsliv och privatliv och det offentliga serviceutbudet. Behovet av mångsidig läskunnighet (multilitteracitet) ökar. Digitaliseringen och de nätbaserade tjänsterna förändrar tänkesätten när det gäller tillgången till tjänster och logistiken kring varor och tjänster.

Tjänster står till buds där människorna rör sig och utträttar ärenden. I närservicen utnyttjas möjligheten till tjänster som hämtas till hemmet, elektroniska tjänster och olika slags alternativa verksamhetslokaler. Det offentliga, privata och civila samhället kompletterar varandra allt mer.

Individuella servicebehov

Det finns allt fler serviceanvändare med olika behov och förväntningarna på tjänsterna är också olika. Kommuninvånarna vill påverka och delta i utvecklingen av tjänster som berör dem. Strukturen i kommunernas verksamhetsområden är på väg att förändras och samarbetet, liksom också modellerna med flera producenter ökar.

I och med att servicebehoven blir allt mer individuella är det en utmaning att se till att utbildning ordnas på lika villkor i hela Finland. Då tjänsterna ordnas behöver områdenas olikheter beaktas, till exempel glesbygd, långa avstånd, skärgårdsmiljö och språkliga förhållanden.

Individualiseringen ger upphov till nya former för interaktion och gemenskap. De sociala mediernas betydelse som verksamhetsform för att påverka och sprida information ökar. Kommunerna verkar i ett nätverkssamhälle där deras ställning inte längre är lika självklar som tidigare.

Ett mångkulturellt samhälle

Samhället är mångkulturellt och internationellt. Ett brett spektrum av språk och kulturer, liksom också livsstilar tar plats i vardagen. Den kulturella mångfalden ökar också på de kommunala arbetsplatserna, och i den kommunala servicen behövs det mångkulturell kompetens. Internationalismen påverkar de nationella utbildningssystemen och utbildningen på alla nivåer.

Bildningstjänsterna främjar individernas möjligheter att på lika villkor förverkliga sig själva och stöder jämställdheten mellan könen och kommuninvånarnas likvärdighet.

Undervisnings- och kulturtjänsterna stärker de grundläggande färdigheterna hos alla som är bosatta i Finland, och också integrationen i samhället. Vuxenutbildningen stöder integrationen och upprätthåller den vuxna befolkningens medborgarfärdigheter samt den kompetensnivå som behövs i arbetslivet.

Kompetens bygger på livslångt lärande

Grunden för det livslånga lärande läggs redan under småbarnsfostran. Utbildningssystemet erbjuder olika former och möjligheter för individerna att utbilda sig i olika skeden av livet. Också kommuninvånarnas lärande i vardagen och informella lärande ökar.

Livslångt lärande

Vision för 2025

Livslångt lärande betraktas som en förutsättning för att höja bildningsnivån och förbättra kompetensen samt för att bygga framtiden. Det ses också som en samhällelig nödvändighet i och med att arbetsuppgifter och yrken förändras. Grunden för det livslånga lärandet läggs redan under småbarnsfostran. De olika utbildningsformerna för vuxna kan användas mångsidigt som verktyg i det livslånga lärandet.

Kommunförbundets målsättning

Utbildningsutbudet svarar mot både behovet av nya färdigheter i arbetslivet och de individuella utvecklingsbehoven hos människor i olika ålder. Utbudet främjar befolkningens kompetens, välfärd, inlärningsglädje och livskvalitet. Självständiga studier ger människan möjlighet att hantera omvärldsförändringarna.

Behovet av längre arbetskarriärer och förändringarna i arbetsuppgifterna och på arbetsplatserna under människans levnadslopp understryker allt mer betydelsen av utbildning i vuxen ålder och av livslångt lärande. På alla utbildningsnivåer och i alla utbildningsformer är utbildningen mångsidig, högklassig och smidigt genomförd, så att också de som är arbetar har möjlighet att studera och uppdatera sina kunskaper och färdigheter.

Läroanstalterna på olika utbildningsnivåer bildar fungerande nätverk. De säkerställer ett heltäckande utbildningsutbud där överlappningar undviks. Vid sidan av den traditionella och formella utbildningen erkänns betydelsen av lärande på arbetsplatser och i arbetsuppgifter. Livslångt lärande innebär förutom att man deltar i utbildning också att man utvecklas i olika situationer i arbetet och vardagen.

Som utbildningsanordnare bland andra och som huvudmän för läroanstalterna sörjer kommunerna för att invånarna ges möjlighet till livslångt lärande.

I Europeiska unionens utbildningspolitik beaktas den kommunala beslutanderätten i den nationella utbildningspolitiken och säkerställs en allmänt utformad lokal och regional utbildningsverksamhet.

Åtgärder för att uppnå målen

1. Kommunförbundet stöder genom sina åtgärder samarbetet och nätverken mellan olika läroanstalter och utbildningsnivåer.
2. Kommunförbundet arbetar för att betydelsen av det livslånga lärandet ska synas tydligare i samhället och i utbildningspolitiken.
3. Kommunförbundet betonar jämställdheten mellan könen och invånarnas likvärdighet i det livslånga lärandet redan från småbarnsfostran.
4. Kommunförbundet arbetar för att EU-politiken i fråga om den lokala och regionala utbildningsverksamheten ska vara smidigt och tillräckligt allmänt utformad och trygga kommunernas beslutanderätt.
5. Kommunförbundet arbetar aktivt för en övergång från stela utbildningsstrukturer till modulära studier: man avlägger examensdelar som kompletterar kompetensen. Förbundet arbetar för att utbildningstiderna ska bli kortare.
6. Kommunförbundet stöder landskapsförbundens prognostisering och deltar i den riksomfattande prognostiseringen av utbildningsbehoven så att regionernas behov och synpunkter beaktas i de riksomfattande besluten.

Småbarnsfostran

Vision för 2025

Kommunen ansvarar för småbarnsfostran och den ordnas på ett smidigt och mångsidigt sätt. Verksamheten är mångfasetterad och det läggs vikt vid att barnen rör på sig. Informations- och kommunikationstekniken är en del av den normala småbarnsfostran.

Kommunförbundets målsättning

Alla barn ska ha rätt till småbarnsfostran. De mål som satts upp för småbarnsfostran uppnås genom att barnen regelbundet deltar i verksamheten. Småbarnsfostran är en helhet som består av vård, fostran och undervisning (educare).

I småbarnsfostran, förskolan och grundskolan försiggår ett nära samarbete på verksamhetens alla olika nivåer, och det säkerställer en trygg övergång och informationsförmedling. Förskoleundervisningen är en del av småbarnsfostran och den grundläggande utbildningen.

Inom småbarnsfostran beaktas barn med olika språk- och kulturbakgrund.

Inlärningen av finska och svenska språket stöds och målet är att barnen senast i fyra- eller femårsåldern ska delta i verksamheten. Detta stöder också integrationen och ett senare deltagande i förskoleundervisning och övergången till den normala undervisningen i skolan. Barnens familjer har en central roll när det gäller att bevara barnets eget språk och kultur levande.

Småbarnsfostran organiseras mångsidigt och mångprofessionellt.

Vårdnadshavarna ges möjlighet att smidigt kombinera arbete och studier medan barnet får en god småbarnsfostran. Tjänsten kan ordnas vid ett separat verksamhetsställe för småbarnsfostran, i smågrupper i familjedagvård eller lokalt på något annat ändamålsenligt sätt som stöder barnens uppväxt och utveckling.

Kommunen ansvarar för att småbarnsfostran ordnas. Kommunerna ger enligt behov möjlighet till en mångsidig småbarnsfostran med olika pedagogiska inriktningar på olika språk i samarbete med privata aktörer. Vårdnadshavarnas valmöjligheter kan förbättras genom olika stödåtgärder som kommunen fattar beslut om.

I småbarnsfostran genomförs de mål och innehåll som fastställts i lagstiftningen. En central princip är samarbete med både vårdnadshavarna och de andra aktörerna som påverkar barnets liv. För att verksamheten ska genomföras på bästa möjliga sätt bör kommunerna ha tillräckliga befogenheter att

avgora hur tjänsten ska genomföras på lokalplanet.

Vårdnadshavarna bestämmer om barnet ska delta i småbarnsfostran och deras inkomstnivå påverkar inte tillgången till tjänsten. Vårdnadshavarna ansvarar fortfarande i första hand för sina barns uppfostran och en välfungerande småbarnsfostran stöder familjerna i denna gärning.

För tjänsten tas en avgift ut som står i proportion till vårdnadshavarnas inkomstnivå och verksamhetens omfattning. Det finns tillgång till utbildad personal för arbetsuppgifterna inom småbarnsfostran. Utbildningen är mångsidig och i den beaktas behovet av kunskaper i pedagogik, fostran och vård.

En småbarnsfostran som utgår från barnens välmående och barnens intressen är ett viktigt prioriteringsområde i det finländska samhället. Barnfamiljernas ställning stöds med hjälp av såväl ekonomiska satsningar som andra åtgärder. Det behövs också utveckling på alla samhällsområden.

Åtgärder för att uppnå målen

1. Kommunförbundet påverkar lagstiftningsarbetet så att författningarna är målinriktade och innehåller tillräckliga befogenheter för kommunerna att organisera en lokalt ändamålsenlig småbarnsfostran av god kvalitet.
2. Kommunförbundet är med och utvecklar tillsammans med kommunerna mångsidiga möjligheter att organisera och genomföra tjänsterna inom småbarnsfostran, förskolan och grundskolan.
3. Inom småbarnsfostran utvecklas tjänsterna enligt barnets intressen så att de är mångsidiga och flexibla med beaktande av pedagogiken, vården och familjernas behov.
4. Kommunförbundet understöder alla barns rätt till småbarnsfostran och tjänsten ordnas flexibelt med beaktande av förändringarna i arbetslivet.
5. Kommunförbundet arbetar för att det ska utvecklas smidiga lösningar för förnuftigare avgifter och avgiftspraxis.
6. Kommunförbundet stöder kommunerna i utvecklingen av en mångsidig småbarnsfostran med tonvikt på föräldrarnas roll i fostrargärningen. Kommunens egen småbarnsfostran stöder familjerna i fostran och individernas olika situation och servicebehov kan smidigt beaktas i verksamheten.

Förskoleundervisning

Vision för 2025

Förskoleundervisningen är en del av småbarnsfostran och den grundläggande utbildningen. Förskolan och grundskolan bildar en konsekvent och sammanhängande helhet som ett led i barnets livslånga lärande. När förskoleundervisningen avslutas har barnet goda förutsättningar att inleda sin skolgång.

Kommunförbundets målsättning

Kommunerna ansvarar för förskoleundervisningen och anvisar varje barn i förskoleåldern en plats i undervisningen. Alla barn i förskoleålder bör delta i förskoleundervisning. Kommunen kan ordna undervisningen i skolan, på ett daghem eller på någon annan lämplig plats. Förskoleundervisningen är avgiftsfri.

I förskoleundervisningen garanteras barnen lika möjligheter att lära sig och att inleda sin skolgång. Undervisningen utjämnar barnens olika förutsättningar att inleda skolgången, och den förebygger utslagning. I förskoleundervisningen uppmuntras barnen att lära sig nya saker i överensstämmelse med sina egna intressen genom lek och olika aktiviteter.

Förskoleundervisningen ger barnen bättre förutsättningar att på lika villkor lära sig att använda informations- och kommunikationsteknik. I undervisningen ligger fokus på att barnet ska lära känna informations- och kommunikationstekniken och arbeta på lek med den. Barnen får prova på olika digitala verktyg, spel och metoder som stöder lärandet.

Förskoleundervisningen är ett viktigt led i integrationen av invandrare och personer som talar ett främmande språk. Barns olika språkliga och kulturella bakgrund och färdigheter beaktas i undervisningen. Varje barns språkliga och kulturella identitet stärks på många sätt och flerspråkighet stöds. Barnen får också lära sig att värdesätta olika språk och kulturer.

Utbildningsanordnarna skapar en enhetlig praxis för samarbete och informationsförmedling som bidrar till en så smidig övergång från förskolan till skolan som möjligt och som stöder barnens uppväxt och utveckling.

Förskolan och grundskolan har ett nära samarbete. Också familjerna lär känna skolans verksamhet innan skolan börjar och får information om morgon- och eftermiddagsverksamheten och annan klubbverksamhet.

Åtgärder för att uppnå målen

1. Kommunförbundet anser att det är viktigt att alla barn deltar i förskoleundervisning. En högklassig och enhetlig förskoleundervisning genomförs på lika villkor i hela Finland.
2. Kommunförbundets mål är att förskoleundervisningen ska vara ett stöd på det livslånga lärandets väg som inleds i förskolan och som jämnar ut barnens sociala interaktionsfärdigheter och skillnaderna i kunskaper och färdigheter. Undervisningen genomförs i samarbete med hemmen.
3. Kommunförbundet anser att det är av största vikt att undervisningen är en central del i integrationen av invandrare och personer som talar ett främmande språk. Varje barns språkliga och kulturella identitet stärks på många sätt och flerspråkighet stöds. Barnen får också lära sig att värdesätta olika språk och kulturer.
4. Kommunförbundet anser att det är viktigt att data- och informationstekniken är en del av arbetssätten och undervisningsmetoderna inom förskoleundervisningen. Undervisningen fokuserar på att barnen lär känna data- och informationstekniken och arbetar på lek med den.
5. Kommunförbundet har som mål att förskolan och skolan ska samarbeta målinriktat för att barnen ska må bra och för att säkerställa ett kontinuerligt livslångt lärande, enhetlighet och kvalitet.

Grundläggande utbildning

Vision för 2025

De centrala målen för undervisningen i grundskolan är att främja inlärningen och elevernas välmående. I undervisningen används öppna digitala lärmiljöer. Totalrevideringen av lagen om grundläggande utbildning har genomförts. Från undervisning indelad i läroämnena har man övergått till ämnesövergripande studiehelheter.

Kommunförbundets målsättning

Den offentliga finansieringen riktas till att upprätthålla och utveckla ett kommunbaserat utbildningssystem av hög kvalitet. Kommunerna producerar högklassiga undervisningstjänster och pedagogiska tjänster som invånarna är nöjda med. Skillnaderna mellan skolorna är små och utbildning ges på lika villkor i hela landet. Det finns inget starkt privat skolsystem vid sidan av det offentliga grundskolesystemet.

Utgångspunkt är elevernas välmående

Det centrala målet för den grundläggande utbildningen vid sidan av lärandet är att bidra till att eleverna mår bra. Det primära målet för den grundläggande utbildningen är att stödja barnens och de ungas välmående och stödja elevernas utveckling till humana människor.

Barns olika språkliga och kulturella bakgrund och färdigheter beaktas i den grundläggande utbildningen. Varje barns språkliga och kulturella identitet stärks på många sätt, flerspråkighet stöds och barnen får lära sig att värdesätta olika språk och kulturer. De finsk- och svenskspråkiga elevernas språkliga och kulturella identitet stöds i stor utsträckning och därigenom stärks elevernas självkänsla och välmående.

Föräldrarna har huvudansvaret för sina barns fostran. Eftersom föräldrarna har olikartade möjligheter att stödja sina barn i fostran och skolgång har skolorna en allt mer central roll i främjandet av elevernas välmående.

För att främja välmåendet har de övriga olika förvaltningarna ett nära samarbete. Socialväsendet och skolorna stöder i samarbete familjerna att lösa problemsituationer.

När det gäller att stödja barn och unga med störningar i känslolivet eller i sitt sociala beteende har skolan olika etablerade stödåtgärder att tillgå som kompletteras av tjänster inom social- och hälsovården.

De enheter som ger psykosocial vård och skolorna har ett nära samarbete för att förhindra att barn och unga mår dåligt och för att bryta den onda cirkeln i ett så tidigt skede som möjligt.

Öppna digitala lärmiljöer

I synen på lärande understryks lärandets sociala karaktär. Öppna digitala lärmiljöer stöder i hög grad ett socialt lärande, gemensam verksamhet och användning av problembaserade arbetsmetoder.

Arbetsätten och undervisningsmetoderna blir i allt högre grad öppna digitala lärmiljöer som ger möjlighet till socialt umgänge i inlärningsituationen. Spelbaserade inlärningsplattformar fungerar som motiverande verktyg och stöder elevernas individuella inlärningsbehov och olika slags lärande.

I öppna lärmiljöer är det viktigt att sprida information till andra. Digitala lärmiljöer gör det möjligt för olika aktörer att i realtid stå i kontakt med varandra och ger tillgång till sakkunskap i det egna lärandet.

I digitala lärmiljöer utnyttjas sociala medier, och då har varje elev möjlighet att aktivt producera innehåll och ta emot information.

Eleverna avlägger en del av lärostoffet i läroplanen oberoende av tid och plats på webben. Skolorna använder en gemensam riksomfattande molntjänst, där det finns lärostoff och digitala lärmiljöer som följer grunderna för läroplanerna. De studier som slutförs sparas i ett elektroniskt studieregister och räknas till godo som studieprestationer.

Totalrevidering av lagen om grundläggande utbildning

Under nästa regeringsperiod börjar en totalrevidering av lagen om grundläggande utbildning beredas. Riksdagen bestämmer i lag de allmänna ramarna och målen för utbildningen. Inom ramen för allmänt utformade randvillkor beslutar utbildningsanordnaren hur den grundläggande utbildningen genomförs.

Inom grundläggande utbildning som bygger på en starkare kommunal beslutanderätt kan undervisningen vara mer elevorienterad och elevernas motivation och intresset för skolan ökas samt inlärningsresultaten förbättras. Då är det också lättare att reagera på förändringar i inlärningsbehoven.

I samband med revideringen av den rättsliga grunden för den grundläggande utbildningen slopas indelningen i läroämnena i grundskolan och man övergår till fenomenbaserad undervisning. Utgående från detta förnyas lärutbildningen och lärarnas arbetsuppgifter.

I samband med totalrevideringen av lagen om grundläggande utbildning utreds om övergången från klasslärar- till ämneslärarsystemet i dagens grundskola ligger rätt eller om klasslärarsystemet bör utsträckas till att även omfatta högre klasser i grundskolan.

Gemensam grundskola för alla

Skolnätens struktur utvecklas så att årskurserna 0–9 i allt högre grad finns på samma plats med beaktande av lokala möjligheter och behov. Det ger eleverna en tryggare uppväxtmiljö under hela förskolan och grundskolan och skapar en enhetlig skolgång samt eliminerar övergångsskedet mellan de lägre och de högre klasserna.

Läroutbildningen utvecklas så att den stöder uppkomsten av en gemensam grundskola för alla. Utbildningen ger bredare behörighet än tidigare att undervisa flexibelt på olika nivåer i skolan.

En gemensam grundskola för alla ses som en verksamhetscentrerad lösning där barnen och de unga utöver undervisningstjänster erbjuds elevvård samt dagvårds-, ungdoms- och bibliotekstjänster. Morgon- och eftermiddagsverksamheten och en mångsidig klubbverksamhet är delar av denna helhet. Det ger möjlighet att på ett mer övergripande plan sörja för att barnen och de unga mår bra.

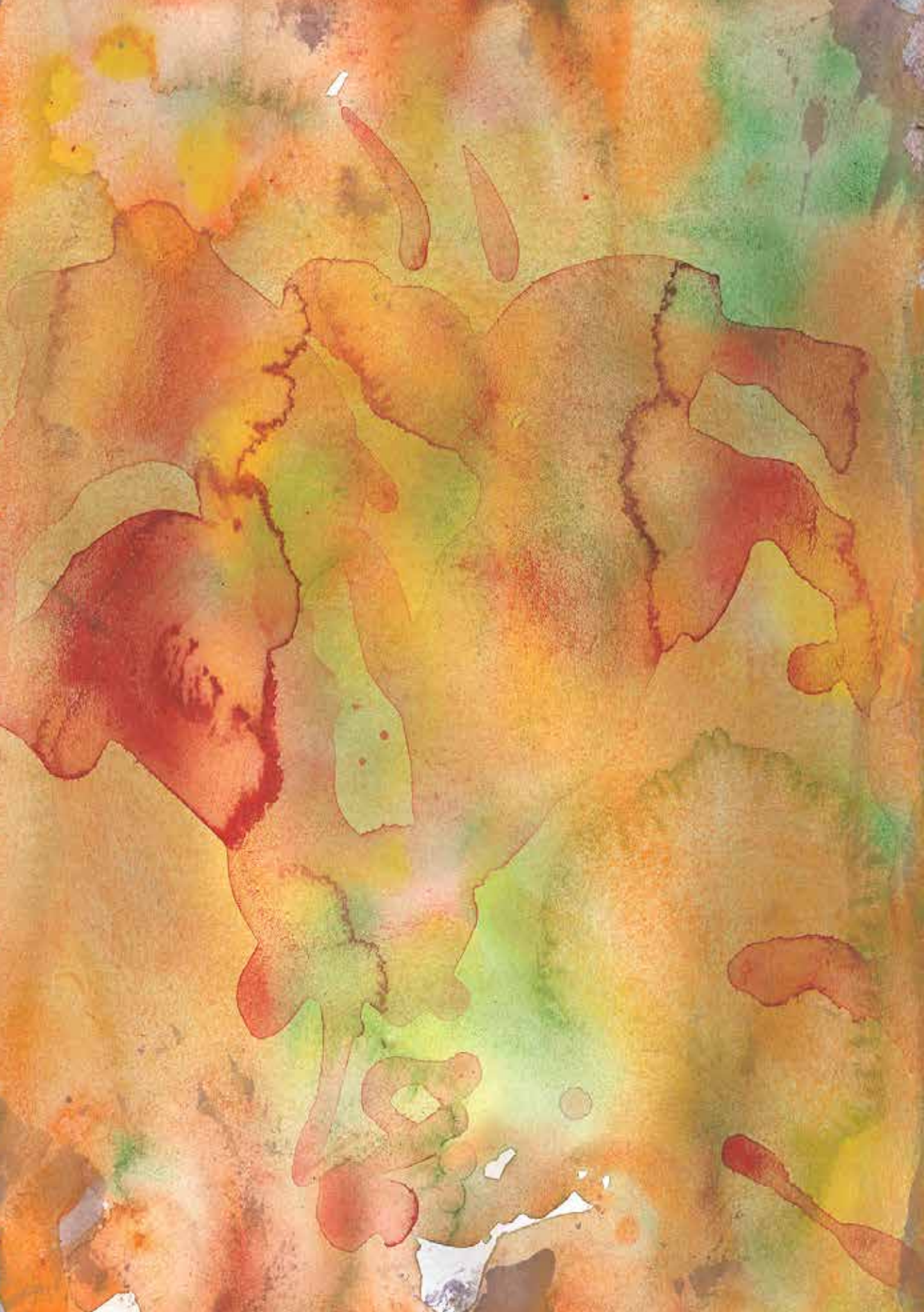
I en grundskola som är gemensam för alla intensifieras samarbetet mellan klasslärare och ämneslärare på ett självklart sätt. Möjligheten för lärare att smidigt undervisa i olika årskurser förbättrar undervisningstjänsternas kvalitet och utnyttjandet av lärarnas kompetens. En gemensam grundskola för alla bidrar till att målen i läroplanen uppnås och till att skolans verksamhetskultur blir enhetlig.

I den för alla gemensamma grundskolan betraktas ledningen, lärarna, personalens kompetens och lärmiljöerna ur ett bredare perspektiv. Det stöder bättre en mer övergripande utveckling och effektivisering av verksamheten i grundskolan. En gemensam grundskola för alla ökar den pedagogiska kompetensen och stöder införandet av nya verksamhetsmodeller och undervisningsarrangemang.

Betydelsen av en gemensam grundskola understryks i de områden där elevantalet minskar. I glesbygdsområdena är enhetskolan den bästa garantin för att den grundläggande utbildningen finns kvar som närservice. I nya bosättningsområden ses enhetsskolorna som det primära alternativet då grundskoletjänsterna planeras.

Åtgärder för att uppnå målen

1. Kommunförbundet anser att det centrala målet för undervisningen i grundskolan vid sidan av lärandet är att främja elevernas välmående. Det primära målet för den grundläggande utbildningen är att främja barnens och de ungas välfärd och stödja elevernas utveckling till humana människor.
2. Kommunförbundet anser att det är viktigt att man inom den grundläggande utbildningen övergår till att använda öppna digitala lärmiljöer som ger möjlighet till socialt umgänge i inlärningsituationerna och som stöder elevernas individuella inlärningsbehov och annorlunda inlärningsätt samt ökar studiemotivationen.
3. Kommunförbundet arbetar för att de möjligheter som sociala medier ger ska utnyttjas i lärandet, och då kan varje elev aktivt producera innehåll och ta emot information.
4. Kommunförbundet arbetar för att varje elev i grundskolan har en verklig möjlighet att slutföra en del av sina studier i form av distans- och nätundervisning via en central riksomfattande molntjänst, oberoende av tid och plats.
5. Skolnätet struktur utvecklas från lokala utgångslägen och behov så att årskurserna 0–9 i allt högre grad finns på samma plats. I en grundskola som är gemensam för alla blir elevernas skolgång enhetligare och övergångsskedet mellan de lägre klasserna och de högre klasserna faller bort.
6. Kommunförbundets mål är att en totalrevidering av lagen om grundläggande utbildning börjar beredas under följande regeringsperiod. Riksdagen bestämmer i lag de allmänna ramarna och målen för utbildningen. Inom ramen för de allmänt utformade randvillkoren beslutar utbildningsanordnaren hur den grundläggande utbildningen ska genomföras.

Utbildning för unga efter grundskolan

Kommunförbundets målsättning

Alla unga som går ut grundskolan fortsätter sina studier på andra stadiet och avlägger en examen. Målet är att hälften av åldersklassen ska fortsätta i gymnasiet och hälften inom grundläggande yrkesutbildning.

Utöver undervisningen i förskolan och grundskolan för barn och unga i åldern 6–18 år ansvarar kommunerna själva eller tillsammans med andra kommuner för gymnasieutbildningen och den grundläggande yrkesutbildningen. Också privata aktörer kan vara utbildningsproducenter.

Lärandet och utvecklingen av kunskaperna ses som en kontinuitet, som från småbarnsfostran går via grundläggande utbildning och andra stadiet för att fortsätta ända till högskolenivå.

De studier inom gymnasieutbildning eller grundläggande yrkesutbildning som slutförts i grundskolan räknas senare till godo i studierna på andra stadiet.

Gymnasieutbildningen och den grundläggande yrkesutbildningen utvecklas innehållsmässigt som separata utbildningsformer så att en hög kvalitet säkerställs i undervisningen och lärandet i de båda utbildningarna. Vardera utbildningsformen har sin egen målsättning och lagstiftning. Allmän behörighet för fortsatta studier vid universitet och yrkeshögskolor kan erhållas genom både gymnasieutbildning och yrkesutbildning.

Om unga inte har förutsättningar att direkt efter grundskolan övergå till gymnasieutbildning eller grundläggande yrkesutbildning hänvisas de till sådan utbildning där de erhåller tillräckliga färdigheter för att övergå till och inleda studier på andra stadiet.

Kommunerna utvecklar och rationaliserar gymnasieutbildningens och yrkesutbildningens utbildningsnät utgående från de regionala utbildnings- och näringspolitiska riktlinjerna och utvecklingsstrategierna. Samtidigt prognostiseras också de framtida utbildningsbehoven på såväl regional som nationell nivå.

En tillräckligt stor kommun och ett nära regionalt samarbete tryggar förutsättningarna för att ordna gymnasieutbildning och yrkesutbildning. Det finns olika sätt att ordna och driva gymnasieutbildningen och den grundläggande yrkesutbildningen, liksom också olika slags samarbetsformer. De lokala och regionala behoven och möjligheterna påverkar sättet att organisera utbildningen. Det är kommunerna som fattar besluten.

Gymnasieutbildning

Vision för 2025

Gymnasieutbildningen håller hög standard och är en attraktiv allmänbildande utbildningsform på andra stadiet. Utbildningen är tillgänglig i hela landet. Kommunerna ansvarar för gymnasieutbildningen. Avläggandet av gymnasiets lärokurs och studentexamen leder till gymnasieexamen. Gymnasiestudenterna har en gedigen grund för fortsatta studier särskilt vid universitet och yrkeshögskolor.

Kommunförbundets målsättning

Utbildningen har stor betydelse för Finlands höga kompetensnivå och konkurrenskraft. Grunden för kompetensen läggs delvis i gymnasiet som erbjuder goda akademiska färdigheter för studier på högskolenivå.

Kommunerna ansvarar för gymnasieutbildningen. Livskraftiga kommuner och kommunernas samarbete ger invånarna möjligheter till gymnasieutbildning i den egna kommunen eller i närområdet.

Gymnasiernas starka attraktionskraft beror på utbildningens höga kvalitet och på ett mångsidigt kursutbud. De yttre och inre ramarna i gymnasierna överensstämmer med de nya kraven i lärmiljöerna. Inom utbildningen läggs särskild vikt vid digitalisering, liksom också vid utveckling av pedagogiken.

Gymnasieutbildningen har en stark internationell förankring. Gymnasierna är viktiga brobyggare till internationell verksamhet. Samarbetet sker med hjälp av informations- och kommunikationsteknik och ökad rörlighet hos de studerande och lärarna.

I undervisningen utnyttjas och beaktas den kulturella mångfalden också inom läroanstalterna.

Gymnasiet är högklassig allmänbildande utbildning

Gymnasiets primära uppgift är att ge de studerande en högklassig allmänbildande utbildning. Det innebär breda kunskaper och färdigheter och vilja att utveckla dessa livet igenom samt tilltro till de egna inlärningsmöjligheterna. Studentexamen utvecklas i linje med gymnasieutbildningen.

Ett högklassigt gymnasium förutsätter då examen avläggs tillräcklig flexibilitet i fråga om såväl tid som innehåll för att behoven hos studerande med olika bakgrund ska kunna beaktas. Studerande med invandrabakgrund uppmuntras att inleda gymnasieutbildning. Studier kan avläggas förutom från

det egna gymnasiet utbud också från andra läroanstalters, både yrkesinriktade läroanstalters och högskolors, studieutbud med hjälp av närundervisning och informations- och kommunikationsteknik. Samarbetet med näringslivet och arbetslivet har utökats ytterligare. Gymnasierna kan alltså specialisera sig genom att utnyttja regionens särskilda styrkor. Det kunnande som förvärvats på olika sätt identifieras och erkänns. De studerande har fått större möjligheter att påverka och studerandekårens roll har stärkts.

Gymnasielärares och gymnasierektors yrke är populärt och tillgången till behöriga lärare är tryggad. Rektorerna har stora färdigheter i personalförvaltning samt i förändringsledning och kommunalt ledarskap. Undervisningspersonalens yrkeskompetens och pedagogiska kompetens utvecklas i överensstämmelse med principerna för livslångt lärande.

Gymnasieexamen och gymnasiestudenter

Nuförtiden är en del av de studerande som avlagt gymnasieutbildningen tvungna att söka utbildningsplats under flera års tid. Särskild vikt bör läggas vid antagning till utbildning av studerande som avlagt lärokursen inom gymnasieutbildningen.

De studerande som avlagt utbildningen och som inte direkt fortsätter sina studier får i allmänhet arbeta. Detta upplevs som ett problem eftersom arbetslivsperioderna betraktas som sabbatsår som förkortar arbetskarriärerna i och med att personerna inte avlagt examen som ger behörighet i arbetslivet. Gymnasieutbildningen ger ändå goda arbetslivsfärdigheter.

Kommunförbundet föreslår att utbildningen ska utvecklas så att vi år 2025 har ett andra stadium som erbjuds på lika villkor. För de studerande som avlagt gymnasiet lärokurs och studentexamen skapas en examen på andra stadiet. Det är fråga om en bred allmänbildande examen som motsvarar grundläggande yrkesexamen. Gymnasieexamen ger behörighet och färdigheter för olika arbetsuppgifter, vilket minskar riskerna för utslagning av unga på arbetsmarknaden och ökar gymnasieutbildningens attraktionskraft.

De som avlagt gymnasieexamen kallas för gymnasiestudenter. Efter avlagd gymnasieexamen kan gymnasiestudenterna i första hand söka sig till universitets- och yrkeshögskoleutbildning, men också till yrkesinriktad vuxenutbildning eller läroavtalsutbildning eller börja arbeta direkt.

Gymnasieutbildningen organiseras på olika sätt i olika områden

Gymnasienätet utvecklas genom att utbildningen ordnas på ett ändamålsenligt sätt utgående från lokala och regionala utbildningsstrategier. Det finns inte bara en enda modell för att ordna utbildning, eller gymnasier och gymnasiefilialer av bara en storlek eftersom de regionala skillnaderna är stora. Kommunerna ordnar gymnasieutbildningen och organiserar den antingen

själva eller genom nätverk över kommungränserna. Satsningar görs på att ta fram lösningar som gäller informations- och kommunikationsteknik.

I glesbygdsområdena beaktas gymnasiernas och gymnasiefilialernas och den grundläggande utbildningens starka band. Gemensamma ämneslärare, lokaler och gemensam utrustning är viktigt när det gäller att garantera kontinuiteten i den högklassiga undervisningen.

Studiehandledning hör till alla lärare

Valfrihet och smidighet i studierna kräver att studerandena får betryggande studiehandledning så att mer ändamålsenliga val än idag är möjliga med tanke på fortsatta studier och på att studierna inte ska dra ut på tiden i onödan. Studiehandledarna på andra stadiet har ett närmare samarbete med varandra och med den grundläggande utbildningen, liksom också med högskolorna och arbetslivet.

Hela undervisningspersonalen i gymnasiet stöder de studerande att studera målmedvetet, ta ansvar för sitt arbete och lära sig inlärningsmetodik. De studerandes, liksom också hela arbetsplatsens välbefinnande och arbetshälsa understöds. Studerandevårdstjänsterna och det särskilda studiestödet planeras i kommunerna eller i koordinerat samarbete mellan kommunerna utgående från regionala förhållanden och förutsättningar.

Styrnings- och finansieringssystemet

Kommunerna har rätt att besluta om den gymnasieutbildning de ordnar. De mål som ställts för gymnasieutbildningen och uppföljningen, utvärderingen och styrningen av dem anges i kommunernas strategiska utvecklingsplaner.

Kommunerna och staten finansierar gymnasieutbildningen. Gymnasieutbildningens finansieringssystem ger möjlighet att ordna utbildningen enligt de centrala målen i lagstiftningen om gymnasieutbildning. I finansieringsgrunderna beaktas gymnasiernas olika verksamhetsmiljöer.

Som anordnare av gymnasieutbildning och som arbetsgivare ansvarar kommunerna för utvecklingen och finansieringen av personalens kompetens. Staten sörjer för att undervisningspersonalen får den fortbildning som de utbildningspolitiska reformerna förutsätter.

Åtgärder för att uppnå målen

1. Kommunförbundet arbetar för att ett riksomfattande utvecklingsprogram ska inledas. Programmets syfte är att förnya gymnasieutbildningen så att den blir attraktiv och svarar på de framtida utmaningarna.
2. Kommunförbundet arbetar för att finansieringssystemet ändras så att det ger möjlighet att ordna utbildning enligt målsättningen i lagstiftningen.
3. Kommunförbundet arbetar för att lagstiftningen om tillstånd att ordna gymnasieutbildning ska bli smidigare så att kommunerna själva eller tillsammans kan besluta om ordnandet av utbildningen och om utbildningsformerna.

Grundläggande yrkesutbildning för unga

Vision för 2025

Den kommunala grundläggande yrkesutbildningen för unga utgör en smidig fortsättning på den grundläggande utbildningen och ger de unga grundläggande yrkeskunskaper och färdigheter samt en gedigen grund för livslångt lärande. Den grundläggande yrkesutbildningen ger upphov till en aktiv förnyelse av arbetslivet i området.

Kommunförbundets målsättning

Syftet med den grundläggande yrkesutbildningen är att unga efter grundskolan får gedigna grundläggande kunskaper som svarar mot arbetslivets behov av kunnande och ger behörighet för fortsatta studier. Utbildningen ger också beredskap till rörlighet på det internationella planet. I den grundläggande yrkesutbildningen ingår också kreativitet, nytänkande och entreprenörskap.

Grundläggande yrkesexamen svarar mot framtidens kompetensbehov

De grundläggande yrkesexamina utgör en läroplansmässig fortsättning på den grundläggande utbildningen. Examina planeras så att de svarar mot grunderna för de framtida kompetensbehoven i olika områden. När den grundläggande utbildningen avslutas är de unga 16 år. Deras kunskaper, färdigheter och mognad för yrkesstudier ska beaktas i planeringen av studieinnehållen och i handledningen av lärandet.

Den grundläggande yrkesutbildningens utveckling inriktas så att den stöder de ungas karriärval och övergången till arbetslivet. Omfattningen av grundläggande yrkesexamina är begränsad. Examina består av särskilda examensdelar för varje utbildningsområde, där unga lär sig grundläggande fakta och förvärvar färdigheter om sitt utbildningsområde. I takt med att studierna framskrider ingår allt mer branschspecifika studier. I slutskedet fullgörs studierna i regel som läroavtalsutbildning, och då fördjupas kompetensen inom ett specifikt område. På detta sätt underlättas de ungas smidiga övergång till arbetslivet. Unga kan avlägga grundläggande yrkesexamen också helt och hållet som läroavtalsutbildning om det är en ändamålsenlig väg till yrket. Invandrares språkliga färdigheter stöds särskilt i och med att språket integreras i inlärnigen av yrkeskunskaper.

Utbildningen i läroanstalter omfattar praktikperioder i arbetsuppgifter på praktisk nivå, bland annat i läroanstaltens arbets-salar, på arbetsplatser och i verkstäder. Perioderna med lärande i arbetet som ingår i utbildningen, kan också vara perioder som föregår den läroavtalsutbildning som genomförs i slutskedet. Informellt lärande och lärande i vardagen har erkänts och identifierats.

De studerande är aktiva medlemmar av studiegemenskapen

Studerandena och personalen utgör en studiegemenskap, där de först nämnda är likvärdiga och aktiva aktörer. De studerande har reella möjligheter att vara med och utveckla studiegemenskapen. Interaktionskanalerna har skapats så att de är i samklang med de studerandes livsmiljö.

Läraryrket är populärt

I lärarnas arbete betonas handledning av inlärningsprocessen.

Inom yrkesutbildningen är läraryrket populärt och tillgången till behöriga lärare är tryggad. Behörighetsvillkoren för lärare möjliggör rekrytering av kompetent och behörig undervisningspersonal som lämpar sig för uppgiften. Lärarna i yrkesinriktade ämnen behärskar de praktiska arbetsuppgifterna inom sitt undervisningsområde och arbetar tillräckligt med dessa uppgifter för att vara medvetna om de aktuella kompetensbehoven.

Det finns tillräckligt med studieplatser för lärare inom yrkesutbildningen som bedriver pedagogiska studier. Lärarnas yrkeskompetens och pedagogiska kompetens utvecklas enligt principerna för livslångt lärande. Staten riktar tillräckligt med resurser till grundläggande och kompletterande lärarutbildning.

Finansieringssystemet tryggar och kommunerna styr

Kommunerna och staten finansierar den grundläggande yrkesutbildningen för unga.

Styrsystemet tryggar antagningen till grundläggande yrkesutbildning av unga som gått ut grundskolan. Utbildningsanordnarna sporras till att förkorta studietiderna på ett ändamålsenligt sätt.

Kommunerna sätter upp strategiska mål för yrkesutbildningen inom sitt område. De följer upp måluppfyllelsen och styr vid behov mot målet. Kommunerna är medvetna om sitt ansvar och sina skyldigheter som ägare till de organisationer som ordnar yrkesutbildning och som finansierar för den grundläggande yrkesutbildningen för unga.

Åtgärder för att uppnå målen

1. Kommunförbundet utövar aktivt inflytande på utbildningssystemet, examensstrukturen och läroplanernas innehåll så att Kommunförbundets mål för yrkesutbildningen uppnås.
2. Kommunförbundet understöder stärkandet av kommunernas roll i styrningen av och besluten om yrkesutbildningen. Kommunerna ägarstyrning är tydlig och fungerande.
3. Kommunförbundet arbetar för att finansieringssystemet ska ändras så att det stöder uppnåendet av målen för den grundläggande yrkesutbildningen.

Yrkeshögskoleutbildning

Vision för 2025

Högskolornas dualistiska modell fungerar väl och det finns en tydlig arbetsfördelning mellan högskolesektorerna. Utbildningen och forsknings- och utvecklingsarbetet samt innovationsarbetet är högklassigt. Det tillgodoser de prognostiserade och föränderliga behoven i regionerna och stöder den regionala utvecklingen. I egenskap av ägarsammanslutningar har kommunerna en betydande roll när det gäller att inrikta högskoleutbildningen och prognostisera de framtida utbildningsbehoven. Kommunerna kan i hög grad utnyttja samarbetet mellan högskolorna i sin egen utvecklingsverksamhet.

Kommunförbundets målsättning

Högskolornas utbildningsutbud och forskningsarbete utgör en nationellt fungerande helhet som svarar mot arbetslivets behov. I kommunernas ägarsstyrning siktar högskolorna på att tillsammans utveckla det finländska samhället och regionerna och på att främja den internationella konkurrenskraften. I stället för inbördes konkurrens betonas i verksamheten ett samarbete som bygger på öppen interaktion, ändamålsenliga överenskommelser om resurserna och en meningsfull arbetsfördelning.

De studerande kan avlägga sina studier flexibelt och får sakkunnig och aktuell undervisning och handledning för att utforma sin egen yrkesmässiga utveckling. I undervisningen utnyttjas den nyaste tekniken.

Studerande och utländska lärare som flyttat till Finland är en värdefull resurs som på många sätt kan användas för att utveckla och berika undervisningen i de mångkulturella högskolemiljöerna.

Genom vuxenutbildningen i yrkeshögskolorna reagerar man snabbt på förändringar i arbetslivets behov av kompetens. Flexibla, individuella studievägar har vunnit terräng.

Yrkeshögskolornas verksamhet baserar sig på starka kompetensområden och sektorsövergripande helheter som överskrider de gamla examensgränserna och förnyar arbetslivet. Yrkeshögskolorna utexaminerar kompetent arbetskraft som förnyar service- och yrkesstrukturerna för att tillgodose företagets och kommunernas behov.

Yrkeshögskolorna är betydelsefulla aktörer i förändringen av näringslivets och den offentliga sektorns branschstruktur i de egna områdena. Som huvud-

män för yrkeshögskolorna i området sätter kommunerna upp utbildnings- och samhällspolitiska mål som stärker den regionala utvecklingen.

Kommunerna har tillsammans med yrkeshögskolorna skapat projekt och produktutveckling, där kommunernas processer utvecklas så att de blir effektivare och lönsammare.

Åtgärder för att uppnå målen

1. Kommunförbundet och kommunerna arbetar för att det ska finnas ett tillräckligt studieutbud på högskolenivå och för att yrkeshögskolorna ska utbilda studerande med rätt inriktning för kommunernas och det övriga näringslivets behov av arbetskraft.
2. Kommunförbundet arbetar aktivt för att de olika aktörernas roll ska preciseras, överlappningar elimineras och verksamheten utvecklas så att kvaliteten och effekterna förbättras.
3. Kommunförbundet arbetar för att yrkeshögskolorna ska ha ett tydligt huvudmannasystem och en klar och fungerande ägarstyrning.
4. Kommunförbundet främjar kommunernas möjligheter att utnyttja yrkeshögskolornas forsknings- och utvecklingsverksamhet. Vi sprider information om yrkeshögskolornas projekt som stöder regionerna och bistår dem med hjälp av verksamheten i våra egna nätverk.
5. Kommunförbundet arbetar för att finansieringen ska kvarstå på en tillräcklig nivå efter att finansieringen av yrkeshögskolorna överförts på statens ansvar och för att den ska täcka yrkeshögskolornas hela uppgiftsfält.

Vuxenutbildning

Vision för 2025

Vuxenutbildningens roll i utbildningspolitiken och det livslånga lärandet är central. Den anses ha väsentlig betydelse för arbetshälsan och för längre arbetskarriärer. Finansieringen av verksamheten är tillräcklig och stabil. Den vuxna befolkningen har en stor mängd flexibla möjligheter att fördjupa och uppdatera sina yrkeskunskaper. Utbildningstjänsterna som reagerar snabbt svarar mot de föränderliga kompetensbehoven i arbetslivet. Det finns ett utbud av olika slags utbildningsmöjligheter för vuxna. Målsättningen är att hitta den mest ändamålsenliga utbildningsvägen för varje individ.

Kommunförbundets målsättning

Vuxenutbildningen erbjuder utbildningsvägar för personer som saknar examen på andra stadiet eller som byter yrke eller arbetsuppgifter. Vuxenutbildningen stärker också kunnande, uppdatering av färdigheter och arbetsrotation samt det livslånga lärandet hos vuxna i arbetslivet. Genom vuxenutbildning höjs utbildningsnivån också i vuxen ålder.

Vuxenutbildningen reagerar snabbt och smidigt på förändringar i arbetslivet och på människornas behov av utbildning. Centrala målgrupper för vuxenutbildningen är personer utan examen, personer som avbrutit sina studier, som byter yrke och skolar om sig och invandrarna. De olika formerna och utbildningsvägarna inom vuxenutbildningen svarar effektivt mot individernas olika livssituationer och utbildningsbehov.

Utbildningssystemet är ändamålsenligt och överlappande undervisning undviks. De utbildningar som är avsedda för vuxna är tillgängliga för rätt målgrupp, till exempel för personer som redan avlagt examen medan utbildningen för unga svarar mot behoven av utbildning hos denna målgrupp.

Flera aktörer kan tillsammans ansvara för utbildningen, och den kan samlas i nätverk, till exempel via flera arbetsgivare. Finansieringssystemet är uppbyggt så att det är ändamålsenligt för läroanstalterna att de studerande avlägger delar av en examen. I undervisningen och inläringen utnyttjas digitala arbetsformer. All vuxenutbildning som erbjuds i Finland finns i en elektronisk bildningscentral och medborgarna kan söka sig till den via nättjänster.

Parallellt med vuxenutbildning som stöder kompetensunderlaget hos vuxna i arbetsför ålder finns det ett utbud av mångsidig utbildningsverksam-

het som stöder ett aktivt åldrande och främjar välfärden. Vuxenutbildningen förebygger utslagning och ensamhet i och med att vuxna erbjuds sådana kunskaper och färdigheter de behöver i olika livssituationer.

Personalutbildning är ett delområde inom vuxenutbildningen. Oftast ansvarar arbetsgivaren, som kan besluta om deltagandet i utbildningen, för finansieringen. Personalutbildningen, liksom också den övriga vuxenutbildningen bidrar till längre arbetskarriärer och rörlighet på arbetsmarknaden. Utbildningen är oftast kortvarig fortbildning på arbetsplatsen eller i läroanstalter, men den kan också vara examensinriktad utbildning (t.ex. yrkes- och specialyrkesexamina). Universiteten och yrkeshögskolorna har omfattande fortbildningsprogram.

Allmänbildning genom vuxenutbildning: grundläggande utbildning och gymnasieutbildning för vuxna

Grundläggande utbildning för vuxna och allmänbildande vuxenutbildning erbjuds huvudsakligen i vuxengymnasier, men också i många folkhögskolor. Den allmänbildande vuxenutbildningen tillgodoser vuxnas bildningsbehov och erbjuder möjligheter till självständigt lärande och utveckling av medborgarfärdigheterna. Viktiga målgrupper är skolavhoppare eller invandrare som slutfört en lägre lärokurs än grundskolans lärokurs.

Studieprogrammet byggs upp flexibelt och individuellt utgående från tidigare utbildning och eventuellt från arbetserfarenhet som ersätter studier samt de mål som ställts för studierna.

Vuxengymnasierna och gymnasiernas vuxenlinjer är studieplatser för vuxna som är intresserade och i behov av målinriktade och allmänbildande studier.

Vuxenutbildning ger yrkeskunskaper

Yrkesinriktad vuxenutbildning erbjuder vuxna en möjlighet att uppnå yrkeskompetens och att bredda och fördjupa den i överensstämmelse med principen om livslångt lärande. Den erbjuder också vuxna möjlighet att byta bransch då näringsstrukturerna förändras. Yrkesinriktad vuxenutbildning erbjuds både unga utan examen på andra stadiet och personer som redan har yrkeskompetens. I utbildningen för unga utan examen på andra stadiet utnyttjas erfarenheter från Kompetensprogrammet för unga vuxna på så sätt att programmet i fortsättningen utgör en del av helheten yrkesinriktad vuxenutbildning.

Yrkes- och specialyrkesexamina är allmänt kända och deras ställning har stärkts. De värdesätts tydligt då kraven på yrkesskicklighet och behörighet för den anställde fastställs.

Den yrkesinriktade vuxenutbildningen baserar sig på undersökt och mångsidig prognostisering. Kvantiteten vuxenutbildning svarar mot arbets- och

näringslivets behov i kommunerna och regionerna. I dimensioneringen av vuxenutbildningen beaktas också det arbetspolitiska utbildningsbehovet.

De studerande kan enligt egna behov samla en examen av olika examensdelar eller avlägga bara delar av en examen. För varje vuxenstuderande försöker man hitta den utbildningsväg som är mest ändamålsenlig och effektiv för individen och samhället.

Lärmiljöer utöver läroanstalterna är till exempel arbetsplatser, verkstäder, fritidslokaler och sociala medier. Lärandet på arbetsplatsen har förbättrats och blivit mångsidigare också inom yrkesutbildningen för vuxna.

Kommunförbundets mål är att en överföring av förvaltningen och finansieringen av vuxenutbildningen till undervisnings- och kulturministeriets ansvarsområde ska utredas. Den arbetspolitiska utbildningen skulle i fortsättningen genomföras helt och hållet som självständiga studier, så att arbets- och näringsförvaltningen ansvarar för beviljandet av arbetslöshetsersättningarna.

Staten ansvarar för finansieringen av den offentligt finansierade yrkesutbildningen för vuxna. Också arbetsgivarna ser till personalens kompetens utvecklas.

Läroavtalsutbildning används i stor omfattning särskilt inom yrkesutbildningen för vuxna. Den är en lämplig utbildningsväg för dem som redan avlagt gymnasieexamen, men som vill avlägga en yrkesinriktad examen.

Också invandrare kan ha nytta av läroavtalsutbildning, i vilken intensifierade studier i finska eller svenska kan integreras.

Vuxenutbildning i högskolor

Människor i arbetslivet tar till sig av yrkeshögskolornas och universitetens öppna studieutbud, specialiserade studier och examensdelar för att förnya sina kunskaper. Högskolestudierna kan fungera som vidareutbildning, omskolning och personalutbildning. Studier inom öppna högskolan är i ansökningsskedet ett stöd för dem som söker till högskolestudier och förkortar studietiden eftersom de kan räknas till godo i kommande studier. Personalutbildningen inom undervisningsväsendet är en del av högskolornas utbildningsutbud.

För dem som avlagt lägre högskoleexamen har högre yrkeshögskoleexamen etablerats som viktiga vuxenutbildningsvägar för att främja individens arbetskarriärer och utveckla arbetsplatserna inom olika branscher. De fungerar som flexibla instrument som skyddas för arbetslivsutvecklingen och både kommunala arbetsplatser och vuxna som studerar parallellt med arbetet har nytta av dem.

Åtgärder för att uppnå målen

1. Kommunförbundet arbetar för att förbättra vuxenutbildningens ställning och en utbildningspolitisk uppskattning av den.
2. Kommunförbundets målsättning för de olika aktörernas samarbete är att finansieringssystemet utvecklas så att det stöder en flexibel organisation av vuxenutbildningen.
3. Kommunerna ansvarar som arbetsgivare för utvecklingen och finansieringen av personalkompetensen med hjälp av vuxenutbildning. Staten sörjer för att undervisningspersonalen får den fortbildning som de utbildningspolitiska reformerna förutsätter.

Fritt bildningsarbete och medborgarinstitut

Vision för 2025

De kommunalt ordnade tjänsterna inom det fria bildningsarbetet svarar mot bildningsbehoven på lokal och regional nivå. De erbjuder möjlighet till studier efter eget val, ökad samhörighet och kulturverksamhet. Medborgarinstitutens tjänster är mångsidiga, jämlika och erbjuds i alla livsskeden.

Kommunförbundets målsättning

De tjänster inom det fria bildningsarbetet som kommunerna ordnar svarar mot de lokala och regionala bildningsbehoven. De erbjuder möjlighet till studier efter eget val, ökad samhörighet och kulturverksamhet. Medborgarinstitutens verksamhet är mångsidig och ordnas heltäckande i hela landet. Verksamheten främjar delaktighet, funktionsförmåga och stöder invånarna att leva ett aktivt liv.

Medborgarinstitutet ses som en del av det riksomfattande utbildningssystemet. Som välfärds- och utbildningstjänster ingår medborgarinstitutets tjänster i kommunernas strategidokument och välfärdsplan.

Medborgarinstitutets tjänster och verksamhet bygger på principen om det fria bildningsarbetets humanistiska människosyn. Det innebär till exempel frivilliga studier efter eget val och fritidsaktiviteter samt personlig utveckling. De framtida medborgarinstitutets verksamhet bygger fortsättningsvis på principen om traditionellt folkbildningsarbete.

Kommunernas tjänster för fritt bildningsarbete kan, beroende på lokala eller regionala lösningar, ordnas i kommunala medborgarinstitut, i regionala institut eller alternativt i samband med någon annan utbildningsorganisation eller verksamhet. Det finns ett väletablerat samarbete med biblioteken. Det kommunala fria bildningsarbetets aktiverande tjänster, tjänster för nytt lärande och kulturtjänster är i stor utsträckning tillgängliga i alla kommuner.

Medborgarinstitutet svarar på behovet av vuxenutbildning genom prognostisering. Institutet skräddarsyr sitt undervisningsprogram enligt de lokala och regionala behoven och tryggar tjänsternas tillgänglighet.

Mångsidig verksamhet och ett brett utbildningsutbud

Medborgarinstitutet erbjuder möjlighet att också studera ämnen som ingår i examenssystemet, bland annat läroämnena inom den grundläggande utbildningen och gymnasiet. Vidare erbjuds grundläggande konstundervisning, yrkesutbildning och undervisning inom det öppna universitetet.

Behovet av utbildning för invandrare och äldre med specialbehov ökar. Invandrarna erbjuds mångsidig utbildning och andra verksamhetsformer. För äldre personer skräddarsys ett utbud som är lämpligt i deras livsskede.

Det lokala kulturlivets stöd är betydelsefullt framför allt på landsbygden. På så sätt får till exempel kulturgrupper handledning av yrkeskunniga personer. Medborgarinstitutet kan stödja kunskapsöverföringen på många olika sätt, exempelvis de studerandes bana från kursdeltagare till lärare och från lärare till företagare, särskilt inom områdena kultur och hantverk.

Medborgarinstitutet är viktiga välfärds- och hälsoaktörer. Dessutom har de kurser för kommunernas personal och tryggar tillgången till regional grundläggande konstundervisning i olika konstgrenar.

Medborgarinstitutet samarbetar i nätverk med andra regionala och lokala aktörer. Institutet är skickliga på att göra produkter av sitt kunnande så att det inte blir outnyttjat. De synliggör också sin verksamhet.

Medborgarinstitutet har ett mångfasetterat utbildningsutbud. Utöver kurser som sträcker sig över verksamhetsperioderna ordnas också intensiv- och nätkurser och flerformsundervisning.

Lärare och studerande är resurser i det fria bildningsarbetet

Medborgarinstitutets inbördes samarbete eller fusion med en annan utbildningsorganisation ökar yrkeskunnandet, och det gagnar alla som ingår i samarbetsnätverket.

En kunnig personal vet på vilket sätt vuxna lär sig och behärskar metoderna för vuxenundervisning. Mångkulturell kompetens, sociala medier och möjlighet till nätundervisning hör till personalens starka sidor. Timlärarna deltar i mån av möjlighet i utvecklingen av institutet.

De som av fri vilja studerar på sin fritid är motiverade och utgör en tillgång för institutet. Verksamheten kan genomföras tillsammans med aktiva medborgare.

Åtgärder för att uppnå målen

1. Kommunförbundet stöder medborgarinstituten i deras roll som välfärdsfrämjande aktörer som möter utbildningsbehoven inom det finländska utbildningssystemet.
2. Kommunförbundet arbetar för att en allmänt utformad lagstiftning och en tillräcklig finansiering ska säkerställa verksamheten som utgår från lokala bildningsbehov och möjliggör utvecklingen av verksamheten.
3. Kommunförbundet ställer som mål att de lokala och regionala tjänsterna tryggas genom många olika verksamhetsformer. Den fria bildningen i kommunal regi kan organiseras på olika sätt.
4. Kommunförbundet arbetar för att medborgarinstitutens strukturer ska utvecklas med utgångspunkt i lokala förhållanden.
5. Kommunförbundet stöder användning och utveckling av distans-, nät- och flerformsundervisning för att trygga tillgången till högklassiga tjänster. Medborgarinstituten ordnar också grundläggande konstundervisning för personer i olika ålder, och då säkerställs en regionalt jämlik undervisning enligt den allmänna och fördjupade lärokursen på olika konstområden.

Biblioteks- och informations- tjänster

Vision för 2025

Biblioteks- och informationstjänsterna främjar befolkningens möjligheter att på lika villkor få information, läsupplevelser och andra erfarenheter som stöder bildning, medborgarverksamhet och livslångt lärande. Tjänsterna som ordnas utgående från lokala behov är i huvudsak avgiftsfria.

Kommunförbundets målsättning

Kommunerna ansvarar för tillhandahållandet av de allmänna biblioteks- och informationstjänsterna. Lagstiftningen som reglerar verksamheten ger tillräcklig handlingsfrihet att ordna den på regional och lokal nivå. Kommunerna samarbetar sinsemellan för att trygga tillgången till bibliotekstjänsterna som närservice på lika villkor även inom rand- och glesbygdsområdena.

Kommunerna och staten säkerställer tillsammans en betryggande finansiering av biblioteks- och informationstjänsterna. Med statens finansiering stöds de lagstadgade utvecklingsuppgifterna och upprätthållandet av bibliotekens infrastruktur.

De allmänna biblioteken är en del av det internationella och nationella biblioteks nätet. Med hjälp av samarbete och en överenskommen arbetsfördelning erbjuds elektroniska materialsamlingar som är tillgängliga överallt samt smarta bibliotekssystem.

Allas bibliotek – språklig och kulturell mångfald

Biblioteks- och informationstjänsterna är en del av alla människors dagliga liv oavsett ålder. De är välfärdstjänster som stöder samhörigheten. Verksamheten genomförs och utvecklas utgående från de lokala behoven i samarbete med kommuninvånarna och andra kommunala servicesektorer samt övriga aktörer.

Biblioteks- och informationstjänsterna stöder befolkningens lika möjligheter att få information på olika språk. Det centrala målet är att stödja invånarnas mångsidiga läskunnighet (multilitteracitet), informationshantering och livslånga lärande samt skapa förutsättningar för kultur- och medborgarverksamhet på lokalplanet. Biblioteken erbjuder en öppen offentlig miljö för

invånarna och olika sammanslutningar. Vid sidan av materialsamlingar satsar man i verksamheten på informationstjänster och utbildnings- och evenemangsproduktion.

Tjänsterna tillgodoser individuella informationsbehov samt servicebehov som gäller informationsteknik och informationshantering. Biblioteken är öppna lärmiljöer som stöder befolkningens självständiga livslånga lärande och integrationen av invandrare. Medie- och informationskompetensen utnyttjas bland annat i samarbetet med småbarnsfostran och olika läroanstalter.

Merparten av bibliotekens material, tjänster och utrustning är avgiftsfri. Bibliotekens serviceattityd möjliggör ett samarbete med många sektorer och en flexibel användning av lokaler samt utveckling av nya servicekoncept.

Bibliotekstjänsterna är en del av den internationella informationsmiljön

Biblioteken erbjuder parallellt med fysiska tjänster och fysiskt material nätbaserade tjänster och elektroniskt material för alla. Produktionen av tjänster via flera kanaler baserar sig på samarbete mellan biblioteken, specialisering och en flexibel användning av personalens kompetens.

Olika slags kompetens utnyttjas flexibelt i utvecklingen av bibliotekens användarvänliga verksamhet. Personalens och biblioteksdirektörernas kompetens stöds med beaktande av den föränderliga och allt mer internationella verksamhetsmiljön. Ideellt arbete kompletterar den professionella biblioteksverksamheten och har vid sidan av automatiseringen gjort det möjligt att bland annat använda lokalerna mångsidigt.

Möjligheter till verksamhet på eget initiativ

Biblioteks- och informationstjänsterna är som närservice lättillgängliga i och med att det finns olika elektroniska och fysiska möjligheter att använda lokalerna. Tjänsterna etableras där människorna tillbringar sin tid och uträttar sina ärenden. De fysiska verksamhetsställena kan vara permanenta eller hjulburna, och upprätthållas i samarbete med offentliga och privata aktörer.

Bibliotekens verksamhet främjar frivillig medborgarverksamhet och delaktighet i lokalsamhällena, hos kommuninvånare i olika ålder och hos invånare med olika modersmål. Kundenserviceställena i biblioteken och den elektroniska kommunikationen förbättrar också tillgången till annan offentlig service.

Biblioteken är en viktig del av kommunens strategiska ledningssystem

Biblioteken genomför de strategiska mål som ställts för deras verksamhet. I produktionen av tjänsterna utnyttjas möjligheterna till samarbete och arbetsfördelning i regionen. På lokalplanet koncentrerar man sig på en innehållsproduktion som stöder befolkningens välfärd. Tjänsterna utvecklas för hela

befolkningen med beaktande av olika användares behov och med hänsyn till mångkulturalism.

Åtgärder för att uppnå målen

1. Kommunförbundet arbetar för att tillgången till tjänster ska tryggas på olika håll i Finland. Förbundet stöder innehållsmässigt och regionalt samarbete som främjar organiseringen av verksamheten.
2. Kommunförbundet utvecklar biblioteksverksamheten med tanke på servicebehoven i olika slags kommuner och regioner och genom att sprida god praxis.
3. Kommunförbundet utövar inflytande på att lagstiftningen om och finansieringen av biblioteken ger möjlighet att tillhandahålla bibliotekstjänsterna gratis.
4. Kommunförbundet utövar inflytande på att behörighetsvillkoren ger möjlighet att utveckla personalkompetensen och rekryteringen flexibelt i enlighet med de föränderliga kompetens- och servicebehoven.
5. Kommunförbundet anser att det är viktigt att befolkningens språkliga, kulturella och sociala servicebehov beaktas i bibliotekstjänsterna och att befolkningen bildningsbehov, välfärd och livslånga lärande tillgodoses.

Kulturtjänster

Vision för 2025

Kulturtjänsterna har stor betydelse för regionens livskraft och kommuninvånarnas välfärd. Alla har rätt till kulturtjänster, oberoende av ålder, kulturbakgrund och livssituation, och tjänsterna är en naturlig del av kommuninvånarnas vardag.

Kommunförbundets målsättning

I kommunerna beaktas kulturtjänsternas mångsidiga välfärdsfrämjande betydelse och i det förebyggande arbetet betonas kulturverksamhetens roll. Kulturtjänsterna förbättrar människornas livskvalitet, stöder kreativiteten i området och främjar ett positivt socialt klimat. Samtidigt stärker kulturen samhörigheten och den lokala identiteten. Då kommunstrukturen förändras kommer kulturtjänsternas betydelse för invånarnas identitet att betonas ytterligare.

Kommunerna ansvarar för ordnandet av de centrala grundläggande kulturtjänsterna, antingen själva eller i samarbete med närkommunerna. Tjänsterna produceras i nära samarbete med tredje sektorn och olika företag inom kulturbranschen. Den egna kommunens kulturtjänster kompletterar de tjänster som produceras regionalt för ett bredare befolkningsunderlag.

Kultur hör till alla människors vardag och alla ska ha rätt till kulturtjänster, oberoende av bostadsort och livssituation. Utbudet av tjänster varierar efter lokala behov och prioriteter. I glesbygdsområdena finns det egna kultur nätverk som är betydelsefulla för kulturverksamheten, och biblioteken och medborgarinstituten fungerar som deras kommunala stöttepelare. Det finns ett nära samarbete också med idrottstjänsterna och ungdomsarbetet.

Invandringen och den kulturella mångfalden berikar kommunernas kulturtjänster. Med hjälp av mångfasetterade kulturtjänster kan människornas umgänge främjas och integrationen underlättas samt samhörighetskänslan växa fram.

Många ansvarar för tillgången till kultur

Det förebyggande arbetets betydelse betonas i kommunerna och det genomförs via ett omfattande samarbete mellan alla kommunala sektorer. På så sätt säkerställs möjligheterna för barn och unga, hemmaboende seniorer och äldre i institutionsvård att få tillgång till kulturtjänster.

Konstfostrans och de konstnärliga metodernas betydelse för människans utveckling har erkänts och deras värde beaktas inom småbarnsfostran och i läroanstalternas undervisning i alla kommuner. Småbarnsfostran och skolorna har ett etablerat och systematiskt samarbete med konst- och kulturaktörer.

Barnkulturen och stöd till konstnärlig verksamhet för barn och unga stärker barnens delaktighet, förebygger utslagning och ökar jämlikheten och välfärden. Barns och ungas utveckling och identitet stärks således med hjälp av konst och kultur.

Den grundläggande konstundervisningen banar väg för en fördjupad inläring av konstämnen i alla kommuner, och medborgarinstituten ordnar också fortsättningsvis i stor utsträckning grundläggande konstundervisning. Inom yrkesutbildningen finns det tillräckligt med studieplatser för kulturområdet, och det utbildas också tillräckligt med yrkeskunniga personer inom området för att möta den växande efterfrågan på tillämpade konstaktiviteter.

Konst- och kulturinstitutionerna är lättillgängliga och de samverkar i stor omfattning med det omgivande samhället. Museer, teatrar och orkestrar utnyttjar den nya teknikens möjligheter för att nå sin publik via olika kanaler. Ett mångsidigt samarbete med andra sektorer och verksamhetsområden ökar konst- och kulturinstitutionernas kundorientering och genomslagskraft. Kommuninvånarna har möjlighet att delta i kultur- och konstutövning med hjälp av konstpedagogik och olika former av aktiverande konst.

Målet är att de offentligt finansierade kulturlokalerna ska finnas till för olika kulturanknutna producent- och användargrupper i så stor utsträckning som möjligt.

I samhällsplaneringen utnyttjas nya metoder, till exempel kulturell planering (Culture Planning) och konstplaner. Målet för det offentliga byggandet är att en viss del av byggkostnaderna reserveras för konstanskaffningar eller för samhällskonstnärliga processer som en del av byggprojektet.

Ett rikt kulturliv innebär regional livskraft

Kulturkapitalet och kulturarvet i kommunen lyfts fram i offentligheten och i allmänhetens medvetande. Kulturen och konsten är lockande varumärken för kommunen. Intressanta och nya evenemang och ett pulserande kulturliv ökar livskraften i området, har en positiv inverkan på kommunens image och väcker intresse för regionen.

Kulturen och en kreativ verksamhet stimulerar på många sätt samhället och sätter samtidigt fart på ortens näringsliv. I kommunen värdesätts det konstnärliga arbetet och i näringspolitiken är de skapande branscherna ett centralt utvecklingsområde. Kultur är arbetsintensiv verksamhet som skapar arbetsplatser och livskraft i området.

Kommunen vill ge upphov till gynnsamma tillväxt- och verksamhets-

förhållanden för företagsamhet genom att på olika sätt stödja konstnärers möjligheter att skapa konst och kultur. Samtidigt vill kommunen främja näringsverksamheten genom att skapa efterfrågan på och konsumtion av immateriella tjänster i överensstämmelse med den hållbara utvecklingen.

Kommunen inspirerar, främjar och samordnar

Till de kommunala kulturaktörernas roll hör att svara för kommunens kulturtjänster och att inspirera, främja och samordna olika processer. Kommunen har en stark strategisk vision för utvecklingen av kulturverksamheten. Planeringen och riktlinjerna utarbetas i en bred dialog med kommuninvånarna och det civila samhället, och då deltar invånarna och kulturaktörerna i fastställandet av kulturpolitiken.

Kulturtjänsterna produceras i samarbete med många aktörer. I produktionen och förmedlingen av dem utnyttjar man mångsidigt nya serviceinnovationer och den nya medietekniken. Kulturtjänsterna är en självklar del av kommunens olika servicekedjor och de produceras i samarbete med kommunens övriga serviceproducenter. Viktiga samarbetspartner är utbildningsväsendet, social- och hälsovården, biblioteken, medborgarinstituten och idrotts- och ungdomsväsendet.

Åtgärder för att uppnå målen

1. Kommunförbundet arbetar för att säkerställa en tillräcklig statlig finansiering för den kommunala kulturverksamheten.
2. Kommunförbundet arbetar för att kulturtjänsternas betydelse som en basservice som stärker välfärden erkänns. Tjänsternas betydelse som förebyggande verksamhet beaktas i såväl den strategiska planeringen som det praktiska utförandet.
3. Kommunförbundet arbetar för att de kommunala eller kommunalt finansierade institutionerna ska ha en öppen verksamhetskultur och införa nya servicekoncept och samarbetsmodeller. Kommunförbundet utreder de nya alternativ som finns för att driva institutionerna.
4. Kommunförbundet stöder kommunernas arbete för att främja integrationen av invandrare och förmedlar information om nya verksamhetsmodeller som fungerat bra.
5. Kommunförbundets mål är att den kulturella infrastrukturen beaktas i samhällsplaneringen och planläggningen. I samhällsplaneringen identifieras områdets kulturvärden och de lyfts fram som en del av planeringen av människovänliga miljöer. Förbundet främjar genomförandet av procentprincipen i kommunerna och i andra offentliga organisationer.

6. Kommunförbundet arbetar för att den allmänna och den fördjupade lärokursen inom den grundläggande konstundervisningen också i fortsättningen utvecklas som egna utbildningsformer. Förbundet stöder kommunerna att utveckla kulturfostran så att den är planmässig och målinriktad samt främjar samarbetet mellan läroanstalterna och aktörerna på kulturfältet.

Idrott och motion

Vision för 2025

Kommuninvånarna motionerar tillräckligt med tanke på sin hälsa och det ger upphov till glädje, upplevelser och arbetsförmåga. Kommunernas idrottstjänster erbjuds till ett rimligt pris och de är lätta att nå. Som förebyggande arbetsform är hälso- och välfärdsfrämjande idrott och motion hela kommunens angelägenhet.

Kommunförbundets målsättning

Kommunen förbättrar invånarnas välfärd genom att utveckla hälso- och välfärdsfrämjande idrott och motion. Det centrala målet är att såväl unga som lite äldre invånare ska motionera tillräckligt med tanke på sin hälsa, sitt välbefinnande och sin arbets- och funktionsförmåga.

Betydelsen av motion som främjar hälsan och välfärden kommer framöver att betonas allt mer i kommunens verksamhet, eftersom det alltid är förmånligare att trygga arbets- och funktionsförmågan och den allmänna välfärden än att vidta korrigerande åtgärder. Det bör åligga alla förvaltningar i kommunen att främja invånarnas välfärd och hälsa. Kommunen har ett lagstadgat ansvar för idrotts- och motionstjänsterna i sin helhet, men individerna är alltid ytterst ansvariga för sin livsstil och sina val när det gäller mat och motion.

Idrotts- och motionstjänsterna förebygger uppkomsten av flera olika sjukdomar. De förebyggande arbetsformerna har medfört nya och allt mer krävande uppgifter också för kommunernas idrottsmyndigheter. I och med att idrottsområdet har breddats till att omfatta också andra än de traditionella uppgifterna innebär det nya krav på yrkeskunnande och samarbete inom det kommunala idrottsväsendet. Det behövs sektor- och yrkesövergripande arbetssätt.

Stor vikt läggs vid arbetshälsan. Idrottsmyndigheten i kommunen är aktivt med och förbättrar arbetshälsan. I de olika kommunala förvaltningarnas planer och verksamhetsprogram ska hälsofrämjande motion vara tydligt omnämnd. Förbundet stöder hälso- och välfärdsfrämjande motion så att kommunerna har lätt att följa antalet invånare som motionerar antingen tillräckligt, eller för lite med tanke på hälsan. Servicekedjan från hälso- och sjukvården till idrottsföreningsverksamhet eller självständig motion fungerar effektivt.

De ungas nya motionskultur

I den sedvanliga diskussionen om idrott och motion lyser de nya verksamhetsformerna ofta med sin frånvaro. De ungas idrotts- och motionsformer har blivit mer mångfasetterade och sker ofta i skymundan (i parkeringshus, på gatan). Unga bygger till och med själva sina idrottsplatser. Då har varken ledningen eller tränarna inom idrottsföreningarna något att säga till om. Ungdomarnas nya kultur är ofta en livsstil som kommer till uttryck i sättet att klä sig och i verksamhet som söker nya kollektiva former. Verksamheten är nödvändigtvis inte en motsats till de sedvanliga idrottsformerna, men den konkurrerar i hög grad om de ungas tidsanvändning och åsidosätter ofta de traditionella grenarna. Vissa av verksamhetsformerna blir också nya olympiska grenar, till exempel snowboarding. Kommunen bör ställa lokaler till förfogande för de nya sätten att utöva idrott på och involvera de unga i planeringen av lokalerna.

En boendemiljö som uppmuntrar till vardags- och närmotion lockar i synnerhet barn och unga samt seniorer att motionera. Idrottsanläggningarna i kommunerna är välskötta och lätta att nå. Promenad- och cykelvägar tillsammans med övriga friluftsleder möjliggör trygga arbetsresor och skolresor och ger kommuninvånarna tillgång till grön- och friluftsområden. Den centrala basservicen inom idrottsverksamheten och de andra fritidsaktiviteterna genomförs samtidigt med det övriga byggandet av förorten. Kommunen sköter idrottsplatserna effektivt och välorganiserat.

Tjänster till rimligt pris för barn och unga

Taxe- och avgiftspolitikerna har en central betydelse för en jämlik tillgång till tjänster. Kommunerna är tvungna att se över sitt eget serviceutbud också när det gäller idrott och motion. Det går inte att i praktiken omsätta verksamhetsfilosofin allt för alla. Kommunerna måste prioritera sina idrotts- och motionstjänster och rangordna målgrupperna.

Alternativa produktionsformer, till exempel servicesedlar används smidigt inom kommunens idrottsväsende. De kommunala idrottstjänsterna är förmånliga för barn och unga. För vuxna och seniorer är priset så pass skäligt att det inte utgör något hinder för motionsutövning.

Den kommunala idrottsmyndigheten är en kompetent, yrkeskunnig och proaktiv aktör som skapar ett gott nätverkssamarbete. Idrottsväsendet ansvarar för samordningen av kommunens idrottstjänster i sin helhet, och eftersom det är fråga om basservice finns det tillräckligt med resurser för en högklassig utveckling av verksamheten.

Kommunens samarbete med de olika aktörerna är friktionsfritt. Medborgarorganisationerna har ett omfattande ideellt arbete inom idrotten. I kommunen används idrotts- och motionstjänsterna till att öka toleransen,

den kulturella mångfalden och jämlikheten. Idrott och motion i olika former har en stor betydelse för integrationen av invandrare.

Åtgärder för att uppnå målen

1. Kommunförbundet betonar betydelsen av hälso- och välfärdsfrämjande idrott och motion som förebyggande arbetsform. Förbundet stöder verksamheternas utveckling så att idrott och motion är hela kommunens strategiska val som de centrala förtroendevalda och den professionella ledningen engagerar sig i.
2. Kommunförbundet uppmuntrar kommunerna att rusta upp skolgårdarna för motion och idrott i vardagen och i närmiljön samt att också trygga verksamhetsförutsättningarna för de ungas nya idrottskultur. Förbundet arbetar för en god skötsel och ett gott underhåll av idrottsplatserna genom att påverka statens informationsstyrning för byggande av idrottsanläggningar och de behovsprövade statsunderstöden. Planeringen av markanvändningen och planläggningen främjas genom att man lägger vikt vid att det ska finnas tillräckligt med områden för idrott och motion och för idrottsanläggningar i närmiljön.
3. Förbundet sporrar kommunerna att genomföra samarbets- och partnerskapsprojekt med olika aktörer inom verksamhetsområdet. Idrottens nya resurser ligger i ett sektors- och yrkesövergripande samarbete med kommunens olika förvaltningar och mellan idrottsföreningar, företag och andra aktörer. Förbundet främjar åtgärder som stöder en bred medborgarverksamhet inom idrott och motion.
4. Kommunförbundet uppmuntrar kommunerna att ta ut skäligen avgifter och taxor för användning av idrottsanläggningarna. Målet är att på så vis säkerställa att idrottsföreningarna och alla motionsutövare i kommunen har tillgång till idrotts- och motionstjänster på så lika villkor som möjligt.
5. Personalkompetensen inom idrottsväsendet förbättras och kompetensen höjs med hjälp av utbildning och information.
6. Kommunförbundet påverkar lagstiftningen så att förutsättningarna för tjänsterna inom idrottsväsendet tryggas. I stället för statligt projektstöd bör den statliga finansieringen prioritera stöd för kommunernas basarbete inom idrottsverksamheten genom att höja statsandelens nivå och därefter binda statsandelen till index.

Ungdomsarbete

Vision för 2025

Ungdomsarbetet är ett viktigt led i de sektorsövergripande servicekedjorna. De olika kommunala förvaltningarna sköter ungdomsfrågorna aktivt. Ungdomsarbetets syfte är att uppmärksamma de unga och stödja deras utveckling i de egna grupperna. Barn och unga mår bra i sina hemkommuner och upplever att de ingår i en gemenskap.

Kommunförbundets målsättning

Ungdomsarbetet ska aktivt stödja medborgarverksamheten och främja de ungas välfärd. Ungdomsarbetet seglar i medvind i samhället och ungdomsgarantin har lett till att det kommunala ungdomsarbetet uppskattas i högre grad. Centrala mål i ungdomsarbetet är att förebygga utslagning, sörja för ungas välfärd och se till att de har en utvecklande fritid. Uppsökande ungdomsarbete, ungdomsverkstäder och mångprofessionella samarbetsnätverk erbjuder goda verktyg för detta. Ungdomsarbetets identitet och verksamhetsidé får ändå inte hamna i skuggan av problemcentrerade frågor.

Tack vare den låga tröskeln når ungdomsarbetet utan svårighet ungdomarna, liksom också de unga med invandrabakgrund. Många olika aktörer är involverade i arbetet. Ungdomsarbetet och ungdomspolitiken bör genomföras i kommunerna som ett sektorsövergripande samarbete med olika kommunala myndigheter, ungdomsföreningar och andra aktörer inom ungdomssektorn. Kommunen stöder sammanslutningar som ordnar ungdomsverksamhet och skapar goda förutsättningar för verksamheten i lokala ungdomsföreningar. Ungdomsarbetet bör också utvecklas i form av inlärningsmiljöer för unga.

Sociala medier och nätverk

Betydelsen av sociala medier och nätverk åsidosätter inte ungdomsarbetet: aktiviteter som är oberoende av tid och rum ska utnyttjas i det lokala ungdomsarbetet. I kommunerna bör olika möjligheter att bedriva ungdomsarbete på nätet utökas. Det kommunala ungdomsväsendet ger möjlighet till olika nätverk och är en del av de ungas sociala medier. Ungdomsmyndigheten förmedlar aktivt information om de ungas levnadsförhållanden och situation till kommunens andra myndigheter och till olika aktörer inom ungdomssektorn. Eftersom ungdomsarbetet är ett litet verksamhetsområde som reagerar snabbt är det lätt att samarbeta med olika myndigheter.

Den kommunala ungdomsmyndighetens centrala uppgift är att koordinera och samordna ungdomsarbetet och ungdomspolitiken. I egenskap av brobyggare sammanför det kommunala ungdomsväsendet olika myndigheter och samarbetar effektivt med medborgarorganisationer, skolor och läroanstalter och olika aktörer inom ungdomssektorn. Ungdomsarbetet är också med och tryggar utvecklings- och inlärningsvägar för unga i olika övergångsskeden. Ungdomsmyndigheten bör vara en proaktiv aktör som skapar nätverk.

Kommunen skapar så lika förutsättningar som möjligt för gemensamma fritidsaktiviteter för unga, oberoende av social och ekonomisk bakgrund. Ungdomsarbetet främjar ett aktivt medborgarskap bland unga och stöder deras utveckling och självständighetsprocess. Arbetets syfte är att skapa möjligheter till och stödja ungdomsaktiviteter i ungdomsgrupper. Kommunerna stöder ett aktivt civilt samhälle där de ungas delaktighet och välfärden i närsamhället stärks.

Unga bör höras

De ungas röst bör höras i ärenden som berör dem. Detta ska ordnas så att ungdomarna upplever att de faktiskt kan påverka, och det är också en möjlighet att öka de ungas valdeltagande. Informations- och rådgivningstjänster för unga hör också till kommunens uppgifter och det bildas fortfarande delaktighets- och påverkansgrupper i kommunerna.

Ungdomsarbetet och idrottstjänsterna har stor betydelse vid integrationen av invandrare. Invandrarna kan via fritidsaktiviteter lätt bekanta sig med finländarna, den finländska kulturen och verksamheten i samhället. Idrottens och ungdomsarbetets betydelse understryks av att en stor del av invandrarna är barn och unga. I lokala praktiska verksamheter läggs tonvikten vid individ- och grupphandledning, kultur- och idrottsevenemang, förebyggande av rasism och skolmobbing och till exempel i sysselsättningsfrågor vid ungdomsverkstäder.

Unga ska ha tillgång till fungerande och lättillgängliga ungdomslokaler. När lokaler byggs ska också de ungas behov alltid beaktas. Kommunerna bär huvudansvaret för den nuvarande finansieringen av ungdomsarbetet. Att verksamhetsområdet breddats och att uppgifterna blivit flera kräver allt mer av kommunerna. De nya innovationerna, planeringen av verksamhetslokaler, servicelösningarna och verksamhetsformerna utvecklas allt oftare tillsammans med serviceanvändarna, dvs. de unga.

Åtgärder för att uppnå målen

1. Kommunförbundet uppmuntrar de olika kommunala förvaltningarna att behandla barn- och ungdomspolitiska frågor så att centrala ungdomspolitiska ärenden ingår i förvaltningarnas verksamhetsplaner och olika program. Kommunförbundet sporrar kommunerna till samarbets- och partnerskapsprojekt med olika aktörer inom ungdomssektorn för att stödja de ungas välfärd.
2. I stället för korrigerande åtgärder bör man våga satsa friskt på förebyggande arbete. Kommunförbundet vill säkerställa att det grundläggande ungdomsarbetet i kommunerna har betryggande resurser. Det kommunala ungdomsarbetets lagstadgade uppgifter står inte i någon rimlig proportion till de statsandelar som tilldelas kommunerna. Det bör göras en nivåhöjning i statsandelen för ungdomsarbete och därefter bör statsandelen bindas till index.
3. Kommunförbundet understöder att verksamheten vid informations- och rådgivningsställena för unga utvecklas genom utbildning och information. Dessa ska på en och samma plats i så stor utsträckning som möjligt ge service och information om alla frågor som berör ungdomarnas liv.
4. Kommunförbundet arbetar för att stärka delaktigheten bland unga genom att stödja kommunerna i arbetet med att involvera ungdomarna att medverka i olika delaktighets- och påverkningsgrupper. På så sätt engageras unga att delta också i den samhälleliga diskussionen och det kommunala beslutsfattandet.
5. Kommunförbundet sporrar kommunerna att stödja barn och unga att utvecklas självständigt. De ungas hälsa och välfärd stöds bland annat genom mångsidiga möjligheter till hobby- och fritidsaktiviteter.
6. Kommunförbundet uppmuntrar kommunerna att aktivt använda sociala medier, ungdomsnätverk, ungdomsverkstäder och olika former av uppsökande ungdomsarbete för att stärka de ungas sociala liv.